

ADAVANE!

Oficala organo di la Ido-Societo Hispana

Marto - aprilo 2006 - idosocietohispana@yahoogroups.com - numero 14

La profeto Mohamed

P2P-
Televiziono
* * *
La Banko
Centrala
Europana
* * *
Observeyo
astronomiala

*Letro da la honoruma ULI-prezidanto,
sioro Günter Anton*

Adavane!

Adavane ! Numero 14, marto - aprilo 2006. Editita en Hispania. Gratuita revuo. Adavane! esas oficala organo di la Ido - Societo Hispana (adreso postala di la societo: Claveles 6, E-24400 Ponferrada, Hispania; interretala adreso di la societo: idosocietohispana@yahoogroups.com). Redakteri: La Direktanta Komitato di la Ido-Societo Hispana ed altra kunlaboranti internaciona. Editero: Editerio Krayono.

Adavane! nulakaze responsas pri la opinioni da artiklo-skribisti nek pri la verdicemoso di la texto di la artikli publikigita, ma sua autoro, qua oblige signatas singla artiklo sendita da lu por publikigo. Nula artiklo anonima publikigesos en Adavane!

Kunlaborez

Kunlaborez per sendar artikli en Ido, od en la Hispana pri Idala temi, a la Internet-ala postobuxo: idosocietohispana@yahoogroups.com . Adavane! havos irgakaze la yuro publikigar la sendita artikli o ne publikigar oli. Adavane! esas gratuita revuo, do Adavane! nulakaze pagos por artikli o verki sendita por publikigo, nam irgu ya acceptas sendar oli gratuite. Anke la redakteri multe prizus vua kritiki e sugesti.

Idala ret-pagini da Hispaniani

<http://es.geocities.com/kanaria1973>

da Adrián Pastrana, ISH-ano.

<http://es.geocities.com/krayono>

da Fernando Tejón, ISH-ano.

<http://usuarios.lycos.es/novajeti>

da Antonio Padilla, ISH-ano.

Publikaji

"Publikaji" (www.publikaji.tk) esas ret-pagino di la Ido-Societo Hispana. Volunteez enirar olu por trovar gratuita edituri: Adavane!, Kuriero Internaciona; podkasti che Radio-Idia Internaciona; pdf-libri, Ido-kursi, dicionari, gramatiki, e c.

Kartuno

Kartuno-texto insertita da Fernando Tejón, ISH-ano.

Kontenajo di la numero 14

Adavane.....	2
Kunlaborez.....	2
Idala pagini da Hispaniani	2
Publikaji	2
Kartuno.....	2
Vorto da la editero.....	4
Letro da Günter Anton.....	5
La profeto Mohamed.....	6
P2P-Televiziono.....	9
Reklamo.....	13
La lakto, kad amiko od enemiko?.....	14
Idista aventuro en Hispania pos la civila milito.....	17
Ondozita folo en l'aero - legendo esis naskita.....	18
Karlo la Magna ed Oriento.....	20
La Banko centrala Europana.....	21
Daruma.....	23
Literaturo	24
1. La evangelio da Tomas.....	24
2. En la regno di Teroro.....	25
3. Kin poemi da Gregory Corso.....	29
4. Maestro.....	31
5. La Belino dormanta.....	38
6. Bebeala kansoneto.....	43
Gramatiko.....	44
Adverbi.....	28
Observeyo astronomiala.....	47
Glit-kalkulilo Nestler Multimath Duplex 0130.....	49
Ludeyo.....	50
1. Shako-Ludo: Alekhine.....	50
2. Sudoku.....	52
3. Puzli.....	53
Beckham ne prizas matematiko.....	54
Shinnosuke...!	55
Kartuno: Mortadelo e Filemono.....	58
Horoskopo.....	59
Avento lektenda pri la autoro-yuri.....	60
Adio!.....	60

Vorto da la editero (Fernando Tejón)

Ye ula dii ante nun arivis letro a mea postobuxo. La letro-sendinto esas sioro Günter Anton, honoruma ULI-prezidanto. En la kuverto esas du papero-folii, la unesma esas kopiuro de letro sendita da lu a sioro Hans Stuifbergen, e la duesma esas privata letro por me. Ma ante dissavigar pro quo sioro Günter Anton sendis a me ta letro me devas dicar ula vorti.

Me eniris nia movadeto linguala ye marto 2003. Mea naiva mento nemediate imaginis futura linguo komuna sucesoza adminime en Europa. Por ta suceso nekareeble onu devus modernigar la lerno-libri e dicionarii e pluse publikigar anciena edituri. Pos ta modernigo onu devus montrar irgaloke nia linguo Ido kom linguo vivanta, utila, kapabla desaparigar la problemo di la interkompreno transfrontiera. En ta kurajoza periodo me sencese laboris por Ido; nulu darfias dubar pri mea entuziasmo e laboremeso. Mea ne limitizita kurajo igis me kandidatesar por la Direktanta Komitato di ULI; kompreneble me antee membrigis ULI, chefa organizuro Idala. Lor la elekti por nova ULI-prezidanto mea voto esis por la Nederlandana sioro Stuifenberg. Me savis nulo relate la agado di la antea ULI-prezidanto, sioro Günter Anton, ma tre kritikema mesaji da sioro Frank Kasper en la forumi relate la agado di sua samlandano ed altra mesaji publika e privata igis me pensar ke onu bezonis nemediate chanjar la antea ULI-direktisti a nova personi qui danke lia yuneso e plu apertita mento povus esar guideri plu efikiva por nia movadeto linguala kam la olda direktisti. Do esis la tempo por chanjar oldi a yuni, flavea libri a moderna dokumenti elektronika, papera letri a mesaji interretala, to esas, la tempo di revoluciono...

Ma irgaloke ed irgatempe la bela vorti esas simple bela vorti facile foririgebla da venti mem febla. Ube esas nun ti qui kritikis la antea ULI-prezidanto? Quon agas ULI por plufortigar nia movadeto linguala?

Me ne respondizos ta questioni. Vi ipsa povos respondizar oli sendube. Me simple savas ke malgre la regnanta stagno me nun lektas nula mesajo kritikema da ti qui kritikis la antea prezidanto en la Ido-forumi. Ka sioro Günter Anton ne esis bona ULI-prezidanto? Ton me ne povas respondizar. Forsan la nuna Direktanta Komitatani devus dissavigar quo eventas che ULI, quon agas ULI por nia linguo, ube esas la desaparinta ULI-prezidanto qua pro privata afero desmembrigis su de la Ido-forumi che Yahoo, to esas, preske omna forumi Idala.

ULI devus esar organizuro guidera di la Ido-movado. Se olu ne esas kapabla plear tala rolo lore olu esas organizuro sensenca e forsan devus desaparar. En la manui di la ULI-ani esas la solvuro por la nuna ne aktiveso. Nulu obliviez ke se onu dormeskas la konkurencanti kureskas.

Voluntez lektar la letro da sioro Günter Anton a sioro Hans Stuifbergen en la sequanta pagino, e vi ipsa judikez.

Me ne plus esas ULI-ano, ma fortunoze mea mento duras esar naiva.

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Letro da Günter Anton, honoruma ULI-prezidanto a Hans Stuifenberg, ULI-prezidanto.

Sro Hans Stuifbergen, prezidanto dil ULI.

Kara Hans,

depos longe regretinde me ne audis o lektis ulo da tu. Mea lasta mesajo a tu esis datizita ye la duesma novembro 05. Ol koncernis ante omno la modifiko di kelka paragrafi dil ULI-statuti. Sincere me esperas, ke tu recevis ta letro, sendita per normala posto.

Quale tu standas? Me esperas, ke tu standas bone, quan me povas dicar pri me fortunoze. Omnakaze me deziras a tu por la ja komencinta yaro 2006 omno bona, ante omno saneso, ma anke suceso en tua profesionala ed idista agado.

Me sucias pro la situeso di nia ULI. Kom komitatano me fakte ne havas kontakto kun la DK e ne saveskis ulo nova koncerne la agado dil ULI depos novembro. Altralatere atingas me multa informi pri zeloza agado di idisti en diversa landi, agado qua ne esas inspirata da la ULI o la DK. Anke atingas me kritiko koncerne tua idista agado e tua agado kom prezidanto dil ULI. Diversa idisti kritikas, ke la ULI e lua DK ankore ne pleas guidanta rolo e ke tu ipsa livis la tilnuna interretala forumi pro kauzi, qui ne esas konektita kun Ido, do plu o min privata kauzi. Me volas loyale e kamaradale kunagar kun tu en la DK e la ULI pos ke on ne rielektis me kom rezulto di kampanio di Frank Kasper ed altri (forsan anke tu) kontre me pro mankanta aktiveso, quale Kasper asertis, e la nekapableso realigar la guidanta rolo dil ULI e di olua DK en la movemento idista. Segun mea opinio esas necesa diskutar pri la esencala problemo: Quo esas la taski dil ULI e qualu rolo povas e mustas ol plear? Me skribis pri lo kurte en artiklo, qua aparis en IDO-KURIERO nro.2/05.

Cetere ni chanjis kelka paragrafi di nia statuti, ma qua mankas til nun esas ulo pri la taski dil prezidanto e dil sekretario, quankam pri lo existas valoroza propozi da Robert Carnaghan (o/e Don Gasper), facita dum la semani dil pasinta elekti. Ni diskutis pri ca o ta, ma regretinde ne pri nia chefa problemi.

Me lektis en la interreto kritiki, ke la laboro dil DK e dil ULI ne plubonigesis pos la elekti. E regretinde co esas facto. Sdo, Kasper durante kritikis mea laboro (pri qua fakte il savis preske nulo), e me astonas ke nun il semblas tacar. Vere, la rolo dil ULI e dil DK nulmaniere plubonigesis. Se me korekte judikas la situeso, regnas stagno, quankam multa idisti, inter li diversa qua ne esas membri dil ULI, esas extreme aktiva e sucesoza. Do evidentemente vivas anke sen la ULI, e ca fakteto devus efektigari diskuto en la DK o mem en la kompleta idistaro, nam extere dil ULI on ja diskutas. Me experiencis, ke l'ofico dil prezidanto ne che omni efektigas danko. Nun tu esas en simila situeso. Pro to diskuto esas urjante necesa, qua devas klarigar la rolo dil ULI e dil DK, dil prezidanto e dil sekretario. Sen klarigo dil taski nul agado sucesoza.

Signaturo: Günter Anton, honoruma ULI-prezidanto.

La profeto Mohamed

Kande Islamani parolas pri Mohamed, li ne dicas simple la vorto "Mohamed" ma la expresuro "Profeto Mohamed, Deo benedikez e salvez lu" (النبي محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).
En ta artiklo me uzos respekoze la kurtigita formo "Mohamed".

Mohamed (Arablingue: ﷺ) esas la fondero e profeto di la Islamo (الإسلام). Segun la Islamani Mohamed esas la lasta profeto sendita da Deo por guidar la homaro per la mesajo di la Islamo. Lu ne refuzis altra undea religii existanta, to esas, la Juda e la Kristana, ma intencis kompletigar e perfektigar oli segun la direktanta vorti da Deo, la unika Deo, Allah (الله); ta vorti transsendesis de Allah a Mohamed da la anjelo Gabriel (Yibril, جبريل). Segun Mohamedo la unesma vizito di la anjelo Gabriel eventis en la yaro 610, evante Mohamed quaradek yari. Ta vizito esis impero por ke Mohamed memorez la versi sendita da Deo, versi olqui skribi esas la Korano (Al-Qur'an, القرآن). Anjelo Gabriel savigis da Mohamed ke Deo selektis lu kom lua lasta profeto.

Mohamed, Araba di la tribuo Quraysh, naskis en Makkah en 570, e mortis ye la okesma di junio 632 en Madinah. Ta du urbi esas en la regiono Hejaz di la Araba peninsulo, en la nuna lando Saud-Arabia. Lua familio ne esis povra, ma desfortunoze lua patro, Abdullah, mortis ante la nasko di Mohamed ed Amina, matro di Mohamed, mortis evante ilu sis yari. Mohamed do flegesis da lua avulo Abd al-Muttalib til ke la yuna Mohamed evis ok yari. Lor la morto di lua avulo, Mohamed flegesis da lua onklo Abu Talib, chefo di la tribuo Quraysh, la maxim povoza di Makkah.

En la epoko di la nasko di Mohamed, Makkah esis importanta urbo de la vido-punto di la komerco pro ke en olu esis plura templi kontenanta idoli olqui atraktis granda nombro de pilgrimanti. Dum la tempo-periodo di la pilgrimado la milito inter la tribui esis interdikta do tale la voyaji esis plu sekura. Mohamed voyajis kun lua onklo a Siria ed ad altra landi dum lua adolescanteso, en ta voyaji Mohamed konocis la kustumi di la habitanti di altra regioni e landi.

Mohamed divenis komercisto. Kliento di lu esis Khadijah, richa vidvino quaradek yari evanta, elqua propozis mariajo en 595 a Mohamed, duadek e kin yari evanta. Khadijah genitis kin filii: la filiulo Qasim qua mortis evanta nur du yari, e la quar filiini Zainab, Ruqayyah, Umm Kulthum e Fatimah. Segun la Islamani Sunniista la kin filii genesis da Mohamed ma segun la Islamani Shiaista nur Fatimah genesis da Mohamed, e la altra filiini genesis da la antea spozulo di Khadijah.

Mohamed esis meditema, e kustumale dum la nokto lu meditis en groto (Hira) proxim Makkah. En 610, dum meditado en la groto lu vizionis la anjelo Gabriel. Khadijah e lua Kristana kuzo Waraqah ibn Nawfal esis la unesma personi qui kreis ke Mohamed esis profeto. Balde samopinionis Ali ibn Abi Talib, ed Abu Bakr, maxim prizata amiko di Mohamed.

Kaligrafuro di la nomo di la profeto, Mohamed.

Til lua morto, Mohamed recevis frequa revelaji. En la yaro 613 Mohamed predikesis la revelaji. La maxim granda parto di la personi ignoris la prediko di Mohamed, mem plura personi mokis lu, ma mikra grupo kredis ilua mesajo e divenis lua adheranti.

Pokope la nombro di adheranti plugrandeskis, e lo esis minaco por la chefri di la lokala tribui. La richeso di ta tribui esis dependanta de la Kaaba, sakra lojeyo di la idoli di la Arabi do maxim importanta de la vido-punto religiala. Se la tribui-chefri obedius la prediko di Mohamed, to esas, repulsar la idoli, lore nula plusa pilgrimanti venus a Makkah, do desaparus la komerco e kompreneble la richeso. La repulso a la plurdeismo esis tre ofensiva a la propra tribuo di Mohamed, la tribuo Quraysh, olqua responsis protektar la Kaaba; Mohamed e lua adheranti persekuteskis.

*Moskeo Al-Masjid al-Nabawi en Madinah.
En olu esas la tombi di la profeto Mohamed e di le unesma
Kalifa, Abu Bakr ed Umar ibn al-Jattab.*

En la yaro 619 mortis la spozino di Mohamed ed ilua onklo Abu Talib. Ta yaro esas konocata per la expresuro "yaro di la tristes".

En 620 Mohamed voyajis dum du dii, ta voyago konocesas per la vorti Isra e Miraj. Isra esas Araba vorto por la mirakloza voyago de Makkah ad Ierusalem. Miraj esas la duesma parto di la voyago, en ta parto Mohamed acensis a la Cielo olquan lu trairis. Anke lu trairis la Inferno ed interkomunikis kun altra preiranta profeti: Abraham, Moses ed

Iesus. Sur la loko di la acenso di Mohamed a la Cielo, segun la Islamo, nun stacas la Moskeo di la Monto di la Templo en la urbo Ierusalem.

La mikra grupo Islamana habitanta Makkah desfacile vivis pro la repulso da la ne Islamani. Segun la Mohamed-biografisti, la profeto esis en danjero di morto pro atenti, do en la yaro 622 Mohamed decidis ekmigrar Makkah por esar habitanto di Madinah, granda oaziso kun importanta agrokultivo. En Madinah esis altra Mohamed-adheranti. Ta ekmigro de Makkah a Madinah (Hijra, هجرة) demontris ke lua ligili familiala e tribuala esis sensignifika kompare lua obligesi a la Islamo. La yaro di ta ekmigro esas la unesma yaro di la Islamo-ero.

En Madinah Mohamed mediacis en la disputi inter la Arabi Aws e Khazraj. Mohamed sucesis desaparigar la disputi danke Islamanicar li ed interdiktar la sangifiva interdisputi inter Islamani. Ma anke ula tribui Juda habitis Madinah. La Judi ne agnoskis lu kom profeto, do de ta instanto la Islamani ne plus pregas ye la direciono (al-qibla, القبلة) di la anciena templo en Ierusalem ma ye olta di la Kaaba en Makkah.

La ne Islamani habitanta teritorii konquestita ne ekpulsesis e li povis praktikar lia religioni senrestrikte po tributo. Tatempa la Islamani esis plu tolerema kam la Ortodoxa Kristani, qui esis enemika ad altra religii.

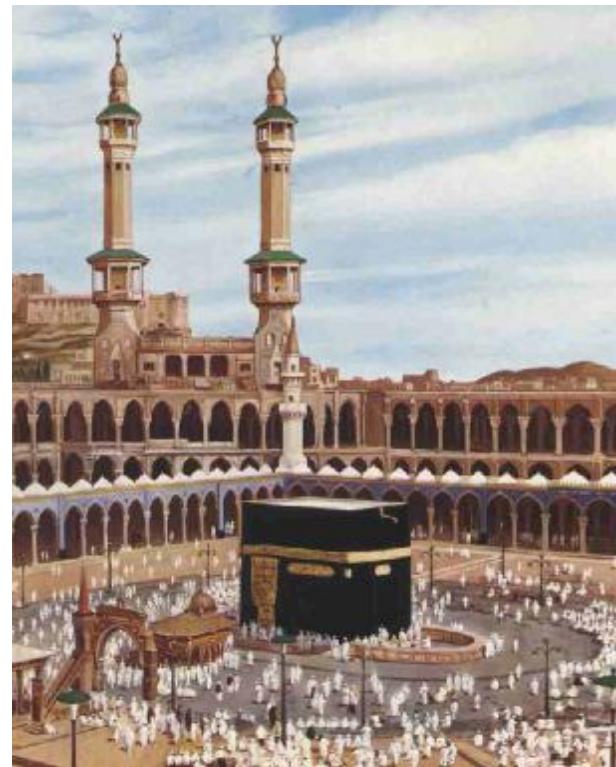
Balde Makkah e Madinah enemikeskis. En Makkah omna proprietaji di Islamani konfiskesis dum ke en Madinah Mohamed sucesis federigar vicina tribui. La Mohamedisti atakeskis karavani qui iris a Makkah. En la monato marto 624, Mohamed e triacent militeri atakis karavano, ma la komercisti di la karavano sucesis repulsar la atako, e kom reprezalo kontre la Islamani la komercisti sendis armeo por invadar Madinah. Ye la 15ma di marto 624, en Badr, triacent Mohamedisti vinkis mil militisti Makkah-ani. Ta esis la unesma vinko militistala da la Islamani.

Por la Mohamedisti la vinko en Badr esis dea ratifiko pri la legitimeso di la profeto Mohamed. Lor ta vinko la Juda tribuo di Banu Qainuqa ekpulsesis de Madinah, di qua omna habitanti adheris la credo Islamana. Mohamed divenis fakte urbestro.

Pos la morto di lua spozino, Mohamed mariajis Aisha, filiino di lua amiko Abu Bakr, ilqua esos la chefo di la Islamani pos la morto di la profeto. En Madinah Mohamed anke mariajis Hafsa, filiino di Umar (futura sucedanto di Abu Bakr). Fatimah, Mohamed-filiino, mariajis Ali, kuzulo di Mohamed. Segun la Sunniista Islamani, altra filiino di Mohamed, Umm Kulthum, mariajis Uthman. Ta viri esos la sucedanti di Mohamed o "Kalifa" (Jalif, خليف). Por la Sunniista ta Kalifa-i, bofamiliani di Mohamed, esas "le guidita" (Rashidun, الخلفاء الرشيدون).

En 625 Makkah-ana chefo, Abu Sufyan, iris a Madinah kun triamil militeri. En la batalio kontre la Madinah-ani nula bando vinkis. En aprilo 627 Abu Sufyan itere atakis Madinah, ma previzore la Madinah-ani exkavis tranchei cirkum lla urbo e tale li povis sucesoze repulsar la atako. Pos la batalio la Islamani militis kontre la tribuo Juda di Banu Qurayza qua helpis la atakinti Makkah-ani. Lor vinkir la Judi, la Islamani senkapigis la kaptita viri. Pos la vinko di la "trancheo-milito", la Mohamedisti igis plu extensa lla influo danke volunta adhero a la Islamo o per invadar e konquestar tribui ed urbi.

En 628 la fortoso di Mohamed esis suficanta por retroirar a Makkah kom pilgrimanto. En la monato marto lu iris a Makkah kun mil e sisacent adheranti. En la vicina vilajo Al-Hudaybiyah la Islamani e la Makkah-ani konkordis ne plus intermilitar e permisar la Islamani enirar Makkah ye la sequanta yaro. Ma la konkordo ruptesis da la chefis di la Makkah-habitanti en 630. Lore Mohamed, kun dekamil militisti, konquestis makkah, di qua habitanti ne repulsis la eniro di la Islamani. Mohamed amnestiis omna Makkah-habitanti, e multa ek li adheris la credo Islamana. Mohamed destruktigis la idoli di la

*La Kaaba (الكعبة), en la moskeo Masjid al Haram en la urbo Makkah.
Omna Islamani irgaloke pregas ye la direcione a la Kaaba, la nomo di ta direcione esas al-qibla (القبلة).*

Kaaba, do de ta instanto la pilgrimanti iris a Makkah por vizitar la Kaaba, sakra loko di la Islamo.

Lor la konquesto di Makkah e la vinko a la enemika tribui Hunayn, omna Arabia esis submisita da Mohamed, qua decidis guvernar Arabia ne direte ma per konkordo kun la diferanta tribui Araba.

Pos kurta maladeso, sisadek e tri yari evanta Mohamed mortis ye la okesma di junio 632 en la urbo Madinah.

Segun la Shiaista Islamani, Mohamed nominis lua bofiliulo Ali kom sucedanto en prediko eventinta en Ghadir Khumm. Ma Abu Bakr e Umar ne rikonocis lo, do Abu Bakr proklamis su Kalifa. La Sunniista islamani tote kontree asertas ke Abu Bakr elektasis por la ofico di Kalifa da la chefii Islamana pro ke lu esis la preferata sucedanto, segun opinio di Mohamed. Irgakaze Abu Bakr divenis la nova chefo di la Islamo. Dum lua kurta regnado lu militis kontre rebela tribui.

Fatimah, ed elua filii, transvivis Mohamed. La spozulo di Fatimah, Ali, ed ilua descendantii esas la autentika chefii di la Islamo, segun la Shiaisti, ma tote ne samopinionas la Sunniisti.

Ante lua morto, Mohamed establisis la Islamo kom povo sociala, politikala e religiala, ed unionigis Arabia. Ula yardeki pos la morto di Mohamed, lua descendantii konquestis Persia, Egiptia, Palestina, Siria, Armenia e preske omna norda parto di Afrika. Inter 711 e 716 komencas okyarcenta periodo Islamana en la Iberia peninsulo (la nuna frata landi Hispania e Portugal). En 732, cent yari pos la morto di Mohamed, la invadanta trupi Araba haltigesis en la batalio di Poitiers, Francia. La Islamo arivis a la nordo di India ye la Xma yarcento, e pokope ad altra regioni di Afrika e di la sud-esto di Azia.

Nunatempe esas plu kam mil milion personi adheranta la Islamo, lo igas la Islamo esar la duesma religio di la mondo, nur la Kristanismo havas plusa adheranti.

*Allah, la unika Deo existanta, la sama Deo
di la Judi, Kristani ed Islamani, benedikez la pacemi e la toleremi.*

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

P2P-Televiziono

Dum la pasinta yaro funcioneskis nova maniero por spektar televiziono. Ni ja recevas la televizionala signali per radio-ondi, tra la aero od per kablo, per la tradicionala maniero od per la nova digitala teknologio. Ma ica nova televiziono esas kelke diferanta. Olua signalo arivas a ni per la interreto ed ni nur bezonas nia kustumala komputoro ed bona konekto por juar ol.

Kad la P2P-sistemo por spektar televiziono ?

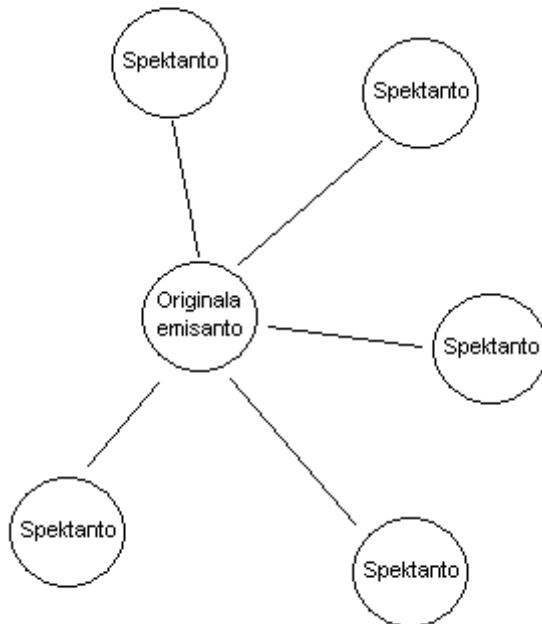
La televiziono per la interreto ne esas nova koncepto. De la plubonigo dil qualeso dil interretala konektaro, la rapideso di la konekti permisas uzar la interreto ne nur por navigar per ret-situi ed sendar e-posto. Pokope nova ed interesanta servi aparas: Vocala babilado per Skype, podkasti, deskargo di filmi, edc. Ed sen tro multa suceso, anke aparis la televiziono.

Ja existas multa kustumala televizionala kanali qua emisas interretale. Ma por agar ica emiso, esas necesa tre rapida konekto nam unika servanto sendas la signalo ad la omna komputori qui deziras recevar la emiso. Se la emiso esus tre populara, la servanto kustumale saturesus da la spektanti. Pro ica motivo, la interretala televizioni kustumale emisas per tre mikra qualeso.

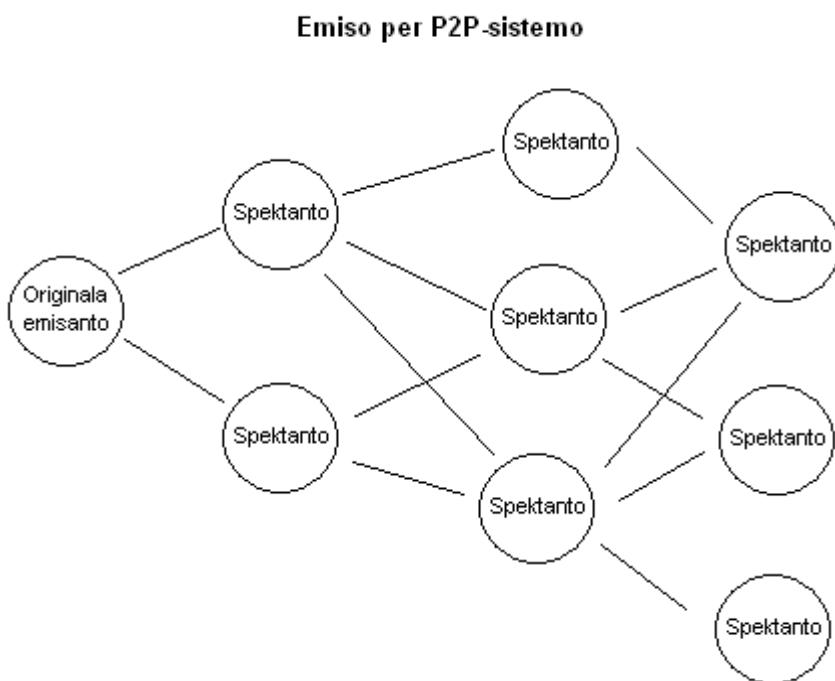
Ma quale povas helpar la P2P-sistemo por spektar televiziono ? Oi esas konocata da omni nam la P2P-sistemo kustumale uzesas da multi por deskargar filmi ed muziko gratuite de la interreto. Pro ica motivo multafoye onu parolas pri la legaleso dil sistemo. La filozofio esas ne deskargar la kompleta arkivo de unika servanto, ma deskargar multa mikra parti de plura servanti til kompletigar la arkivo. Ica servanti esas la komputori di la altra uzanti dil P2P-sistemo. Esas tre konocata P2P-programaro por deskargar filmi ed muziko: e-mule, kazaa, soulseek, edc.

La P2P-televiziono aplikas ica filozofio di e-mule por emisar signalo pri televiziono. Omna spektanti ne konektesas ad la chefa servanto qua emisas la signalo. Nur kelka spektanti lektas la originala emiso, ed tale, la chefa servanto nultempe saturesas. Ma ica spektanti rapide riemisas la originala signalo ed tale, kande altra nova spektanti deziras recevar la emiso, li konektesas ad la unesma spektanti. Per ica sistemo, sempre spektanto riemisas la signalo por altra nova spektanti ed tale, la risko pri saturo esas mikra. Kanalo povas emisar per bona qualeso ed povus recevesar da multega spektanti.

Tradicionala interretala emiso

Kande uzanto deziras spektar televizionala kanalo, la programo serchas uzanti qui ja spektas ita kanalo. Lore, ol solicitas ad singla uzanto mikra parti dil signalo. Pokope, la programo receveskos la fragmenti dil signalo ed ol rikonstruktos la originala emiso por montrar lu. Ma ica tasko ne esas rapida. De la peticiono por spektar la kanalo til la rikonstrukto di la unesma imaji povas pasar plura minuti. Tale, esas neposiblajo spektar reala vivanta emiso per ica sistemo nam sempre existos de un til dek minuti pri tardigo.

La kondiciono por la bona funcionado dil sistemo esas havar suficiente rapida konekto por riemisar la signalo. Se lenta uzanto konektus ad la sistemo, ne esas problemo nam la ecesanta rapideso di altra uzanti povus kompensar la lenteso di kelki. Ma se multa lenta uzanti konektus ad la P2P-televiziono, la emiso esus deficiente por omni.

Quo esas spektebla per P2P-Televiziono ?

La P2P-Televiziono nur esas sistemo por transmisar signalo pri televiziono, diferanta maniero por arivigar la signalo ad la finala spektanto. Do, ol ne havas nek specala programi nek kanali. Kustumale onu transmisas kanali ja existanta qui emisesas en diversa landi.

La origino dil P2P-teknologio pri televiziono esas en Chinia. Ibe la unesma komputoralta programi kreesis. Do, pro la origino dil programi, la maxim granda parto dil kanalaro spektebla esas chiniana. Onu emisas kustumale nacionala ed regionala kanali qui povas spektesar perfekte en irga loko dil mondo. Se vu parolus la china, la televizionala gratuita ofro esas senlimitala.

Ma multi filmi ed programi anke emisesas kun la chiniana parolado kom angla texto sub la imaji. Pluse, la linguala nivelo dil texto esas bazala, ed tale, ol esas facile juebla

da irgu kun mikra savo di la Angla. Anke, esas kanali de altra landi. La ofro esas grandega ed trovar emisanta kanalo per preske irga linguo esas possiba.

Tamen, la chefa interesto da la Europani ad la P2P-Televiziono esas spektar gratuite eventi qui en Europa emisesas pagende. La chiniana kanali transmisas multa mondala eventi qui tre interesas en Europa, speciale la sporti. La konkurenci dil chefa europana esquadri pri futbolo, la usana korbobalono ed altra eventi kustumale emisesas gratuite per P2P-Televiziono.

Pro ica motivo, la Europana kompanii qui posedas la yuri pri emiso di ica eventi timas la popularizo di ica sistemo. Nun, oli povas agar nulo legale por evitor ica emisi, ma tamen adminime li intencas haltigar la difuzo dil sistemo. La ret-situi qui anuncas quale recevar la eventi, tre sorgas nur publikigar legala informeso, ed nultempe publikigas nelegala emisi. Grava denunco povus arivar ed klozar la pagino.

Ica sorto di nelegala emisi agesas da la propra uzanti. Ula komputoralia programi por spektar televiziono anke permisas la emiso da irgu. Tale, irga uzanto povas krear kanalo pri televiziono recevebla en la tota mondo. Ico esas tre utila funcionalo nam emisar kanalo per kustumala televiziono da irgu esas neposibla ed nelegala. Ma per la P2P-Televiziono omno esas possiba. Kad televiziono per Ido por la tota mondo ? Nula problemo. La emiso nuntempe esus tre facila (Nur la teknologio pri emiso, nulkaze la kontenaji). La vera problemo esas la ridifuzo di signali sub yuri, nelegalajo. Exemple, riemisar kustumala pagenda kanalo en Europa ne esus legala ago. Tamen, esas tre facila trovar ica sorto di emisi.

Quale spektar ol ?

Por spektar la P2P-Televiziono unesme esas necesa bona konekto ad la interreto. Teknikale, per rapideso pri deskargo de 1 Mb/s ed pri adkargo de 320 Kb/s ja esas possiba bone recevar la signalo. Tamen, se la rapideso pri adkargo esus plu granda, la riemiso dil signalo esus plubona ed la generala qualeso pri recevo esus plubona por omni.

Anke esas necesa la komputoralia programaro por spektar la kanali. Same kam por la deskargo di tradicionala arkivi per P2P-sistemo existas diferanta programi quale e-mule, kazaa, e-donkey, edc.. por spektar televiziono existas plura programi. Singla programo havas sua propra kanali, sua vertui ed sua defekti. Omni esas deskargebla gratuite ed onu kustumus ne nur uzor unika programo.

PPLive: Oi esas obtenebla de <http://www.pplive.com>. Oi esas tre uzata programo ed la lasta versioni traduketas ad la Angla. Kustumale, ica sorto di programi esas per la China, ma ico esas facile komprenebla ed uzebla.

PPStream: <http://www.pppstream.com>. La qualeso pri imajo esas tre bona ed per la programo esas spektebla granda nombro di kanali. La problemo por la occidentani esas la linguo. Ol esas nur uzebla per la China, ma per mikra praktiko, onu povas uzar facile.

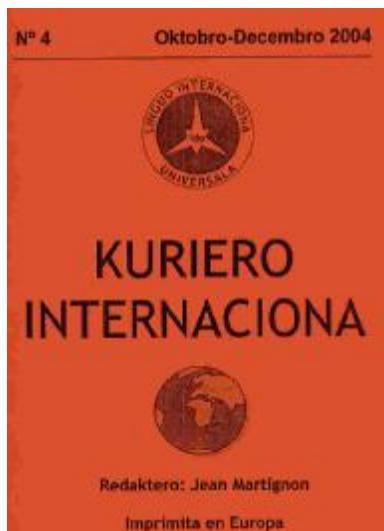
SopCast: <http://www.sopcast.org>. Ica programo esas tre facile uzebla ed ol esas komplete per la Angla. Ol ne havas tro multa kanali, ma ol permisas la emiso da irga uzanto per facila maniero. La listo di kanali da la uzanti sempre esas surprizanta.

TvAnts: <http://www.tvants.com>. TvAnts posedas la maxim granda ofro pri occidentalala kanali. Ibe esas trovebla exemple multa hispana regionala emisi. Same kam SopCast, lu permisas la emiso da irga uzanto ma kelke plu desfacile kam SopCast.

Ico nur esas poka programi pri P2P-Televiziono, ma existas uli plusa. Per la hispana existas ecelanta pagino qua montras valoroza informeso pri la eventi spektinda per P2P-TV (Reale ne esas necesa konocar la hispana por trovar la eventi) ed la programi por spektar ica sorto di televiziono. Se vu prizas ica teknologio, voluntee vizitar <http://www.tvmix.net>

Artiklo da Antonio Padilla, ISH-ano.

Reklamo

Por lektar interesiva artikli en bela stilo Idala voluntee abonar la revuo di Jean Martignon "KURIERO INTERNACIONA", olqua publikigesas ye singla trimestro. La chipa yarala abono esas 10 €.

Internet-adreso:
martignon.jean@wanadoo.fr

Postala adreso:
 Jean Martignon, 12 rue Maurice Utrillo, F-91600 Savigny sur Orge, France - Francia.

La lakto, kad amiko od enemiko?

***La polemiko jus arivis. Dum la maxim multa mediki konsideras lu kom bazala
fonto di nutraji, olua nekonkordanti afirmas ke nur la
infanteti bezonas lu. Ni parolis kun uni ed altri.***

Hazarda genetikala mutaco, qua eventis plu multa 7000 yari ante nun esas la kulpanta. Lore, la populi qui habitis adsura Urali developis geno quo permisis li digesteskar senprobleme la lakto e sua "lakt-idi" lor divenis adulta. Ta novajo, danke qua, li divenis sedentaria e flegeskis e melkeskis lia trupo de bovini e kapri, supozis adaptativa avantajo por la arktika Europani, ube la koldega vintro ne permisis havar sufica vejetarala alimentado dum ta monati. Hodie, pos sep yarmili, ta regionani kun la mutacita geno, ankore esas ti qui asimilas ca alimento maxim bone. Tale, la 80 procento de la Skandinaviani havas ca avantajo, dum ke en kelka loki de Azia e Africa nur parto de la habitanti havas olu.

La lakto esas un de la maxim kontroversema nutraji e to quo maxim dividis a la ciencisti. Por la maxim multa olu esas nesubstitebla fonto di nutraji e oligoelementi, precipue di kalcio. Ma por olua nekonkordanti, nur la infanteti bezonas lu, ed exkluzive la matrala. E li alegas ke se multa personi havas netolereso a la laktoso, la sukro di la lakto, esas pro nediskutebla fakteto: pro ke ni drinkas alimento quo esas speciale kreita por konsumesar da altra mamiferidi, e ne da ni.

En Hispania, l'imajo di la lakto esas tre pozitiva inter la konsumanti, parte pro ke la laktala industrio e la medikarala autoritati senfatige insistas pri la multa profiti pro olua konsumo. Tale, ne esas stranja ke non ek dek Hispani drinkas olu omnadie e ke la statistiki indikas ke ni konsumas 113 litri po persono e yaro, plus kin kilogrami di yogurti e grava quanto di altra laktala produkturi, quala fromaji. Per ca numeri, qui pozas ni plu sura kam Europa mezo, la Hispani devus havar osti tam forta kam la stalo. Ma la realeso esas altra: en Japonia e Chinia, ube apene on konsumas lakte, la ostoporozo esas min frequa kam hike. E to ne esas omno: la Aziani, Afrikani e Latinoamerikani prizentas anke min multa morbi kam la Ocidentani, quale la diabeto o mem la kancero. Segun to omno, en ca loki dil mondo la homaro vivabas bonege sen ta geno.

Nulu diskutas ke la lakte adportas multa beneficia elementi por la organismo. Lu kontenas preske omna nekareebla aminoacidi qui nia korpo ne produktas ipse, «lu adportas granda quanti de potasio, magnesio e yodo, grasodissolvebla vitamini dil grupi B e D, e plu kalcio kam irg altra alimento», dicas Francisco Delafuente, dil entreprezo "Leche Pascual" (Lakte Pascual).

E yes, lo es vera, la lakteto povas esar la chefa fonto di absorbeso di ca minerali, baza por la formado e konservado di l'osti e ke anke pleas grava rolo en la muskul-funcionado, ma olu ne esas l'unika. «Sana ed equilibrata alimentado, kun multa vejetanti e poka laktala produkturi, o mem sen oli, anke povas asekurar korekta adporto di kalcio», afirma Hans Hauner, profesoro di nutrado en "Else-Körner-Fresenius-Zentrum" di la Teknica Universitato di Munchen. Ca mineralo anke trovesas en la kaulo, la fenikulo, el brokoli-kaulo e la legumi, ed anke en kalcioza minerala aqui. La habitanti de landi sen lakteto uzas omna ca fonti.

Ma granda quanti di l'ipsa kalcio ne protektas kontre la timinda osto-febligeso. «Ke on manifestez o ne l'ostoporozo dependas di altra agenti, inter li la manko di korpala aktiveso», afirma Hans Hauner. Jürgen Schrezenmeier, direktisto dil Centro di Fiziologio e Biokemio dil Germana Instituto di Laktala Inquestado, ne konkordas pri komparar direte la mori pri vivomaniero e nutrado di altra landi. «Ofte, li esas loki qui havas min granda socioekonomiala nivelo-dicas Schrezenmeier-, ube la personi ne esas tante evoza e spensas extere domo plu longe, movante e recevante plu granda quanto de sun-radiaco; co sintezigas sua korpin plu alta niveli di vitamina D.» Severa studiuro developita da la "Medical School of Harvard (USA)" demontris ke esas plu bona maniero por protektar su kontre la ostoflebigeso kam drinkar lakteto senpauze: l'ingesto di vitamino D, la elemento quo helpas asimilar la kalcio en la dina intestino.

L'etiketo `naturala produkturo` ne aplikesas a la lakteto de, adminime, la 60-ala yari. Lore lu diveneskis alimento elaborata industriale. La nuntempe komprata en la butiki esas homogenigata, termale traktita, submisita ad altega presado qui pasigas lun tra dina sivo por konvertar lua grasa a guteti qui uniforme dispozas tra la tota liquido por evitar la kremo. Ca metodo esas tro polemikoza, nam camaniere la lakteto-graso tote digestesas e grosigas pluse. «La homogenigeso nur intencas ajornar la konservado di la lakteto, ma reale co divenas desutilajo por la konsumanti», afirma la medikulo Jürgen Biermans, di la Societo di Asesoresso en Saneso de Germania. Ilua opinione, ca tekniko alteras la molekulala strukturo di la graso e la proteini di la lakteto, liberigante domajiva substanci qui afektas a la funcionado di kelka organi, quale la digestala voyo.

La `ekologia` lakteto esas alternativo. Ma, ka lu esas vere plu richa e sana kam la tradicionala? Anke, huke esas dubiti. Unlatere, la lakteto de la `ekobovini` kontenas trifoye plusa konjugita linole-acidi, substanci qui supoze preventas l'aparo dil kancero e protektas kontre la kardiovaskulala morbi e la diabeto. Ma, altralatere, amba lakteto ne differas multe en la cetera kontenata elementi.

La Germana Instituto di Laktala Inquestado analizis en 2002 plura specimeni di lakteto tradicionala ed ekologia por detektar antibiotiko-rezidui, pestocidi, grava metali e toxika substanci. E la surprizo esis granda pos lektar la rezultaji e konstatar ke amba lakteto differas en nur un kozo: la ekologia lakteto ne kontenis rezidui di aflatoxino, substanco ke produktas certa fungi en la feni e la depozita alimenti. Mem tale, studiuro de la Germana centro Öko-test konfirmis, pos analizir duadeko de differanta laktala produkturi, ke la lakteto tradicionala esas tam nedomajiva kam la ekologia. Tamen, la kritikemi duras avizar pri l'altega niveli di hormoni e rezidui di trovanta medikamentoj en la lakteto industriale elaborata. Co eventas pro ke la `superbovini` dil yarcento XXI

produktas plu granda quanti de lakto kam li esas kapabla produktar, e pro to ofte li sufras inflami di la mamala glandi, esante, lore, kuracenda.

La nuna societo vivas inter lakto-mari e butroza monti. To malgre la 15 procento de la Europana habitantaro ne povas korekte digestar la lakto; co esas to quon la mediki nomesas `netolereso a la laktoso', afekto quo ne tote esas alergio e konsistas ye la afektesiti ne havas l'enzimo quo deskompozas la laktoso ad asimilebla elementi dal organismo, quale la laktala acido. Sen ca enzimo, la ne digestita karbohidrati akumulesas en la dika intestino e fermentacas per la agado di la intestinala bakterii. L'efekti esas satureso-sensaciono, stomako-doloro, flatuo, diareo, infektesemo e acidesemo. Ma, ti qui sufras oli havas multa desfacilaji por facar dieto tote sen laktoso. La lakto trovesas en nombroza produkturi, precipue en la prekoquita alimenti, la tarti e glacii. La personi sentema a la laktoso povas trovar lu mem en la dentifrico.

La netolereso a la laktoso devas distingesar di la autentik alergii, produktita da plura proteini di la lakto. La organismo identifikas ca proteini kom stranja substanci e reaktas kontre li. Esas ofta ke l'infanti unesmafoye kontaktas kun stranja proteini pos drinkar bovinolakto e reaktas per iritanta tuso, muko-augmento e respirala problemi. La personi alergika a la lakto nur povas facar un kozo: efacar lu tote de lia dieto; kontreakaze, li povus sufrar kronika infektado, bronkito ed ekzemi.

Lua maxim konvinkata nekonkordanti opinionas ke la lakto esas la chefa omnasorta morbigo. Segun li, grava konsumo stimulas l'aparo di kancero ed augmentas la risko di sufrar arterioskleroso, kordiovaskulala morbi e diabeto. Quo la ciencala datumi adportas? Kelka studiuri demonstras ke, reale, la risko di sufrar intestinokancero esas min granda en la personi qui drinkas laktos, dum ke augmentas la prostatala e testikulala, quankam koncerne ci, nur esas indici qui dicas ke co povus esar pro ke la laktoso havas multa kalorii. Kontree, en altra morbi esas plu bona drinkar laktos: «Multaj studiuri konfirmas lua protektiva agado kontre diabeto, la koronala morbi, la ostoporozo, e kelka sorti di kancero, quale la di kolono, danke la `barilo-efekto' dil kalcio, e la di mamo, danke la beneficii qui adportas la linole-acido», afirmas de la Hispana Naciona Federuro di Laktala Industrii.

La polemiko pri la laktos duros longe. La laktala industrio duros ofrar nombroza listo di laktala produkturi plubonigita per merkatagado (*marketing*), e la nekonkordanti duros akuzar a la laktoso esar la fonto di omna malaji.

**Artiklo da Beate Wagner y Lola Fernández,
tradukuro da Adrián Pastrana, ISH-ano.**

Idista aventuro en Hispania pos la civila milito

Pos la hispana civila milito inter la yari 1936 e 1939 me lojis en Villanueva i Geltrú, vilajo en la provinco di Barcelona. Omna dii me iris a Sitges -ye 10 kilometri- ube me laboris, ibe me esis shuo-shablonisto. Me ofte renkontris kun idisti en Barcelona ed en Sitges, mem venis che me por lernar Ido e ludar kun mea filiuli Juan Serrá Güell, muzikisto qua esis idisto.

Eventis ke de Barcelona venis che me sioro Valentín Gómez, qua havis fratulo en Aljeria, il esis soldato dil hispan-respublikana armeo. Me, dum la milito, korespondis en Ido kun Valentín Gómez. Amba amiki postulis mea helpo por livar Hispania, nam pos la milito forirar de nia lando esis preske ne-posibla. Humure me komentis ad li ke l'unika maniero livar Hispania esis atingar du uniformi di "Guardia Civil" (hispana jendarmo), nam to esis garantio por ne havar problemi en la frontiero. Li propozis a me skribar letro, e ton me facis pro l'obstino di amba amiki, a Kanoniko Bogard ed a Soiro Philippe (reprezentero en Francia dil Idista Katolika Movemento).

Omno aspektis jokoza aventuro di du yunuli, ma mea amiki meditis serioze pri l'afero, singlulo preparis sua uniformo e mem por simular pistoli li pozis tuki aden la pistoluyo. Valentín Gómez e lua amiko studiis bone la projeto ed li iris de Seu d'Urgell ad Andora, nam to esis la maxim facila voyo. Nia amiki preterpasis la frontiero di Andoro e pos 40 kilometri li arivis en Francia. Ibe vartis lin la franca jendarmi.

L'amiko de Valentín marshis che sua fratulo e Valentín Gómez laboreskis en fabrikerio di cemento apud la suisa frontiero. Balde, Sioro Kreis, suisa idisto qua lojis en Hispania til la yaro 1936, il esis anke sekretario dil Hispana Federuro di Amiki di la Linguo Internaciona Ido, vizitis Valentin ed il donacis a Valentín manjaji e libri en Ido.

Valentín Gómez laboris dum kelka tempo en la fabrikerio e pose il obtenis la permiso-atesto por lojar definitive en Francia. Il vojayis tra la lando ed il konocis idisti en kelka urbi. En la urbo El Havre il konocis hispana damzelo, li mariajis ed iris a Rumania.

**Artiklo da José María Rodríguez Hernández,
segun letro di Robert Castelló.**

Ondozita tolo en l'aero - legendo esis naskita

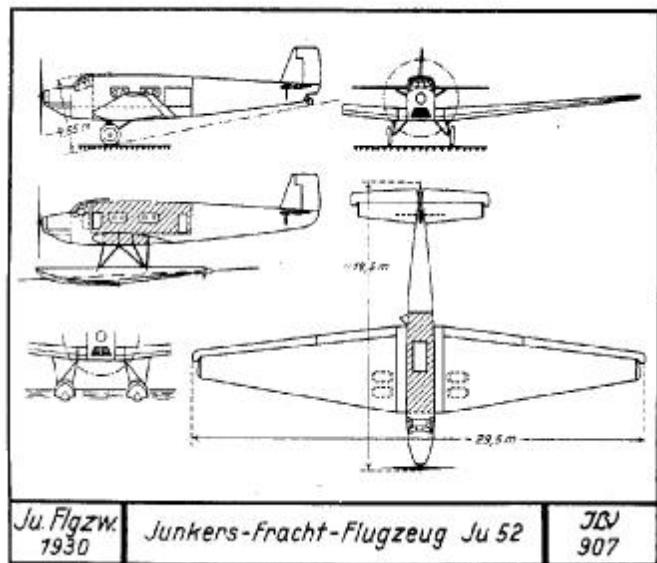
Ye 75 yari ante nun la Ju 52 startis ed ankore til cadie
ol esas transfigurita kom "Tante Ju"

Irga-maniere ol esas mem bela. Kande
ol kun lauta grondado dil stelo-motoro
lente turnas lua rondi, ne-volate ol
tiras la regardi ad su.

Ye la 11esma septembro, 75 yari ante
nun, la Ju 52 levesis unesma-foye.
Quon la maxim multa amatori ne
savas - kom un-motora aviacilo. Ol
esis karpentita aspere per dural-
profilii, framatre. La plankizuro
konsistis ek ondozita tolo dika de 0,3
mm, qua portis preske su ipsa. La
chef-konstruktisto Ernst Zindel e sua
kun-laboranti sucesis De 7esma marto 1932 la Ju 52 divenis tri-motora aviacilo, sinonimo
dil sucesoza Germana aviac-konstruktado. Precize pro to legendo, por qua la genio
universala Hugo Junkers, qua poke plu tarde ekpulsesis da le nazi ek sua propra firmo,
povis deklarar 178 patenti.

Originale Junkers volis konstruktar
kargo-aviacilo. De komenco esis
projekta versiono kun natili, nam
l'aviacilo devis uzesar che l'Amazonas
ed en altra landi, qui vartis lia
developado teknikala. Ja balde kun
relativa luxo on transportis pasajeri.
Erste kande Douglas sua DC-2 ri-
konstruktita a DC-3 sendis adsur
l'aero, ol recevis mikra konkurenco.
Tamen l'aviacilo di Junkers kun sua tri
BMW 132 A-stelo-motori singla kun 660
PS frigorizita per aero esis la
dominicanta aviacilo dum la tempo
ante la milito. L'aviacilo rapida de 250
til maxime 280 km po hora havis
atingo-disto de de 1500 km. Kelka-foye
on aplikis anke Pratt & Whitney-
motori, precipue por export-aviacili,
qui permisis rapideso de til 315 km po
hora. Lore venis lua vera destino. Kom

militala aviacilo le nazi mis- uzis la "Tante Ju" kom objekto di propagado. Invalidi dil mond-milito transportesis reguloze al partiso-dii dil NSDAP en Nürnberg. Lore olu divenis help-bombiero. On probis lua "avantaji" dum la Hispaniana civila milito ed uzis ol pos kurta tempo kom normala transportilo por la Germana milit-aviacilaro. Per Ju 52 on aviacis parafal- e mont-chasisti por la atako kontre Kreta. La cernita trupi di Paulus esperis, ke le en-aviacanta Ju povus salvar lia vivo.

Anke pos la milito ol restis por la uzo. Kun reda stelo an la guvernilo ol aviacis kom raptajo en la Sovieta Uniono til la mezo dil kinadeka yari. En Hispania licence ol produktesis ed anke sur la cielo dil CSR ofte ol esis videbla. Hodie la "Deutsche Lufthansa" duktis un detal-fidele kostruktita Ju 52. Ol esas la kulmino sur expozeyi dil aviacado. E quankam turi per ca "oldtimer" ne esas tre chipa, la turbo esas granda. Nur super la mezo di Berlin ol ne darfias aviacar. La guverno recente impozis interdikto dil aer-spaco.

Artiklo da René Heilig, tradukuro da G. Schlemminger

P.S: Suplemente me devas skribar kelka frazi pri la "Ju 52". Me savas tre bone ke ca Germana aeroplano pleis mala rolo dum la Hispana civila milito, ma me pensas ke la aeroplano ipsa esas sen-kulpa ye la krimino dil fashisti. La Germana fashisti mis-uzis la inventuro di Junkers. Tale esas la senco di ca artiklo.

G. Schlemminger.

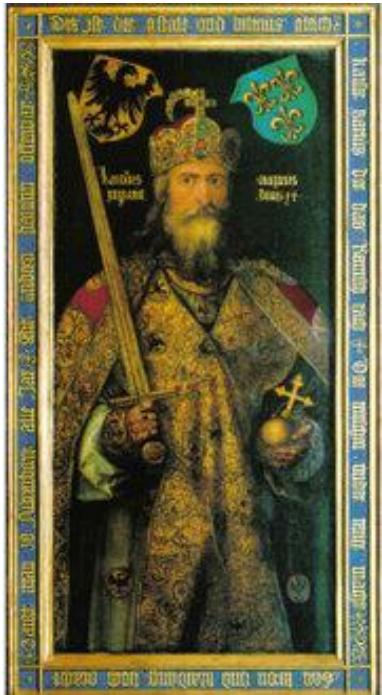
Kompreneble metala aeroplano nulatempe esas kulpanta se onu misuzas olu, ma ti qui imperas uzar olu por bombardar urbi ed ocidar personi.

En la fotografuro onu vidas bombardanta Ju-52-grupo di la fashista revoltinti kontre la legala Republiko Hispana en la civila milito (1936-1939).

La editero, F.T.

Karlo la Magna ed Oriento

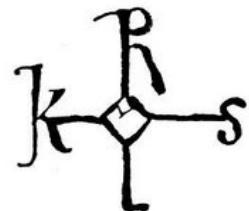

Karlo la Magna esis kronizita kom imperiestro, sucedanto di la Romana imperiestri, da papo Leo III en la yaro 800. Il regnis super granda parto di west-Europa e havis ecelanta relati kun oriento, tateme lua kronikisto Eginhard skribis: "Kun la rejo di Persia Aaron (Harun), di qua dependis preske tota Oriento, excepte India, la relati esis tante kordiala ke ilca plu prizis lua favoro kam la amikeso di omna reji e princi di la mondo ed il havis egardi ed afablaji nur por ilu."

Por ristartigar la relati iniciita da lua patro Pepinus, ye triadek yari ante la lora tempo, Karlo irigis en 797, tri senditi al kalifo. Du ek li perisis survoye. La triesma esis Judo, segun-nome Isaak; il sejornis dum quar yari en Bagdad. Ne parolesis pri kontratizar irga federuro, ma pri obtenar protektado por la Orientala Kristani, dominacata dal islamani, e por la pilgrimanti.

Longatempe ante la retroveno da Isaak, harun-al-Rachid informigis la patriarko di Ierusalem ke, ne nur il agnoskas la protektado dal rejo dil Franki super la Kristani di Santa Lando, ma, ke mem il donacas la Santa Tombo ad il, kom lua propra proprietajo.

La patriarko irigis du monakuli a Roma, qui, ye la vigilio dil imperiestrala entronigo, depozis solene, inter la manui di Karlo, la klefi dil Santa Tombo e la standardo di Ierusalem, same kam plura reliquii. Kelka monati pose, Karlo liris Italia. Proxim la Valo di Aosta, il rajuntesis da Persiano ed Afrikano; la unesma venis segun impero da Harun-al-Rachid ed il preiris Isaak. La duesma venis de Fez; Karlo negociis kun la emiro la interesti dil Kristani di Afrika. Kom rekompenco di richa donacaji, Karlo sendigis frumento, oleo e vino, nam il informesis pri la famino qua plagis la lando dil emiro.

Isaak rajuntis Karlo la Magna en Aachen. Il kunportis splendida donacaji, quale devas esar, inter oli onu trovis la unesma elefanto probable irgateme vidita icaloke. Tre versimile onu desegnis olu por texar silkajo nomizita "dil Tombo di karlo la Magna".

Dum ke il konstruktigis basiliki e minakerii en Ierusalem, Karlo mantenis e durigis lua relati kun la kalifo. En 807, Harun-al-rachid akompanigis senditi dal patriarko di Ierusalem da ambasadisto, nomita Abdallah. Inter la stofaji e la parfumi, qui adportesis, la imperiestro deskovris luxoza tendo, kandelabri de orlaboro-arto e famoza horlojo qua indikis la kloki per faligar bronza buli sur metala disko.

Segun Eginhard, kronikisto di Karlo la Magna; tradukuro da Jean Martignon.

La Banko Centrala Europana

La banko centrala Europana (BCE) esas un de la maxim granda centrala banki di la mondo. Ta banko decidas pri la pekuniala politiko di la Euro-zono. Forsan oportas explikar quo esas "banko centrala" e "pekuniala politiko":

Banko centrala esas institucuro qua jeras la pekunio di lando. Banki centrala emisas la banko-bilieti, decidas pri la pekuniala politiko, konservas la rezervi di devizi di la lando ed ofte li anke surveyas la sistemo financala.

La pekuniala politiko esas la ago da la pekuniala autoritati (ordinare da banko centrala) por influar la ofro di pekunio. Por facar to la pekuniala autoritati havas instrumenti. Ta instrumenti esas maxim grave la interesto-procento e la maso pekuniala. Ta instrumenti permisas atingar skopi quale basa inflaciono, basa chomeso, alta kresko, edc. Por stimular la konjunturo la banko centrala povas exemple abasar la interesto-procento.

La BCE esis establisita ye la unesma di junio 1998 e situesas en Frankfurt am Main (Germania). Oi esas organizita segun la modelo di la Bundesbank (banko centrala di Germania qua pleis grava rolo por la pekuniala politiko en multa Europana landi ante la Euro). Nuntempe la chefo di la BCE esas Jean-Claude Trichet. La Europana sistemo di la banki centrala esas formacita da la BCE e da la centrala banki di la 25 landi di la Europana Uniono. Nur la guvernisti di la centrala banki di landi di la Euro-zono esas responsiva por la decidi.

Dum la lasta yari politikisti ofte kritikis la BCE, pro ke ol atributas -segun li- tro granda pezo a la kombato di la inflaciono ed ofte neglijas la kombato di chomeso. La kurvo di Phillips dicas ke existas kompromiso inter chomeso ed inflaciono (adminime por periodo plu kurta kam du yari). Do ofte on povas kombatar un de la du malaji nur se on acceptas ke la altra malajo plue kreskas. Politikisti ofte volas plu forte kombatar la chomeso, nam to augmentas lia chanci esar ri-elektita, ma ekonomiala teorio montras ke nedependanta centrala banki ordinare duktas a plu bona rezulti, nam lia politiko esas plu kredebla. To signifikas ke li ne esas incitita deviacar de lia anuncio di inflaciono (kontree a la politikisti). La privata sektoro kredas nedependanta banki centrala e formacas plu mikra expekti di inflaciono. La kusti por la societo esas plu mikra se centrala banki esas nedependanta. Pro to la maxim importante banki centrala hodie esas nedependanta.

Ofte on kritikas la BCE pro la nedependeso, nam en demokratio la populo elektas la decidanti. La BCE-chefi ne esas elektita da la populi e kelka personi timas ke la banko

agas por la interesdi la richi. Tamen on devas dicar ke la banko centrala agas por lo bona di la tota societo (e partikulare la povra personi sufras maxim multe de la inflaciono). Pluse anke la judiciisti ne esas elektita da la populo ed anke lia rolo esas fundamentala en demokratio. Ton la kritikeri oblivious.

Ultre la nedependeso existas altra aspekto importante por multa banki centrala: la translucideso. Se la BCE esas la maxim bona de la vidopunto di la nedependeso, on ne povas asertar lo sama de la vido-punto di la translucideso. Banko centrala esas translucida se ol havas explicita skopi precise determinita. La "Bank of England" exemple esas tre translucida banko. Ol establisis rejimo di "inflaciono-skopo" (inflation targeting). En tala rejimo la banko centrala devas anunciar explicita inflaciono-skopo (nuntempe ol esas 2% en Anglia) ed anke anticipuro di la futura inflaciono. Tala sistemo plu bone permisas responsivigar la banko centrala, nam se la skopo ne esas atingita la banko devas justifikar lo.

Konkluze on povas do dicar ke esas bona ke la BCE esas nedependanta, nam tale on povas plu bone kombatar la inflaciono. Forsan esus dezirinda ke ol esus plu translucida, por responsivigar ol.

Artiklo da Steve Walesch.

. . . o o o O o o o . . .

Nota informiva da la editero F. T.:

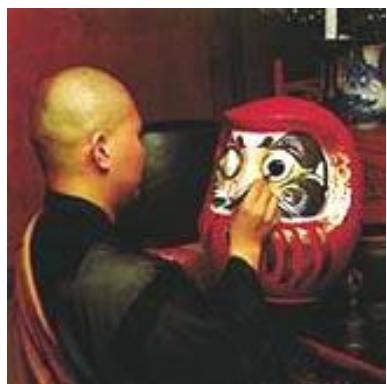
Landi di la Uniono Europana kun komuna moneto (Euro, €):

Belgia, Germania, Grekia, Hispania, Francia, Irlando, Italia, Luxemburgia, Nederlando, Austria, Portugal e Finlando.

Landi di la Uniono Europana kun propra moneto():*

Chekia, Dania, Estonia*, Chipro*, Latvia*, Lituania*, Hungaria, Malta*, Polonia, Slovenia*, Slovakia*, Suedia e Britania. La landi steletizita havas propra moneto ma ligita a la komuna moneto Euro segun la sistemo MTC II.*

Daruma (達磨)

Bodhidharma, Budista monakulo, esas konocata en Japonia ma kun la nomo Daruma (達磨). Lu esis la fondero di la Zen-Budismo. Segun legendi, en la VIma jarcento lu departis de lua nasko-lando, India, por vizitar Chinia. En ca lando lu eniris groto proxim Loyang por meditar en olu dum non yari ! Dum ta yari lu restis senmova, mem lu movis nulafoye lua palpebri. Pro ta duranta meditado senmova, lu atingis la lumizeso (satori, 悟り) ma kun granda kusti, unesme lu extirpis lua palpebri por evitar dormeskar, e duesme lu perdis lua brakii e gambi olqui atrofiesis protante durinta meditado senmova.

Ma nun Daruma esas ligna pupeo sferatra su-stacigiva quan Japoniani donacas kom portisto de fortuno por familiani od amiki, precipue ye la festo-dio di la Nova Yaro Japona, ma anke okazione aniversario o komenco di nova afero komercala, politikala, e c. Ta pupeo, ligna karikaturo

di la monakulo Bodhidharma, havas kompreneble nek brakii nek gambi ma granda labio-barbo. Lua kapablesu-stacigiva esas tre prizata pro lua signifiko, facile komprenebla lor lektar la dicajo Japona: (七転び八起き, *nanakorobi ya oki*), "Lor mispazar sepfoye onu ristacos okfoye". Daruma esas helpilo por atingar skopo, ma ne por faciligar la voyo trairebla a la finala skopo ma por kurajigar la voyajero kaze ke eventas desfacilajo survoye, to esas, mispazo. Do Daruma esas simbolo di la kurajo, di la diciplino e di la perseverado. Ta qualesi, olqui kompreneble esas tre prizata en Japonia, desfortunoze preske oblivious en la occidentala landi.

La jus donacita Daruma havas la du okuli blanka, sen nigra cirklo centrala. Segun kustomo onu devas desegnar cirklo nigra sur un ek la du okuli e nemediate demandar deziro a la pupeo Daruma. Se to quon onu demandis a Daruma realigesas lore onu devas desegnar duesma cirklo nigra sur la til nun blanka okulo di Daruma.

Yen dextre nova Daruma, uzez olu se vi bezonas lua helpo. La "kanji" (Japona skrib-simbolo) lektebla sur lua korpo esas 福, "fuku", to esas, "fortuno". Ton me deziras por vi omna.

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Literaturo

1 - La evangelio da Tomas

Dao helpas desmetar da vi' via multa ma falsa maskili. Olim ulu skribis a me quale ...

Me trovis interesiva verso en Evangelio qua esis bruligita dal Romana Imperiestro Konstantino en la yaro 367, ma trovita en Egiptiana dezerto pos la duesma mondomilito. La Evangelio da Tomas, verso 37: Lua dicipli dicis: "Kande tu aparos a ni, e kande ni vidos tu?" Iesu dicis: "Kande vi desvestizesos e ma ne embarasesos, e vi prenos via vesti e pozos oli sub via pedi quale mikra kindi, e vi surpazos oli, lore vi vidos la Filio dil Vivanto e ne timos."

Segun mea lontana parento, Moyshe Yehuda HOCHFELD:

La Evangelio da Tomas havas multa komuna idei kun Zen e pluse Daoismo.

Kande kindo, onu facile desmetas sua vesti e per oli mem vishas la pedi, nam la adulti cirkume sempre regardas e protektas lu quankam nuda. Kande adulto, lu ne facile desmetas la vesti kom protektilo nekareebla, nam lu devas ipse protektar su kontre irga danjero quala bestii.

Sen vesto od armo o maskilo la mondo esus tro kolda por la mento di la adulti. Do li volente lernas metar kom sua maskilo: rango, pekunio, titulo edc., la homo ne savas qua lu fakte esas, e saveskas lo nur che sua morto. "Nun me morteskas, me savabas ke mea vesti ne esas me. Qua vere esas me?"

Kungfuisti savas ke li devas luktar sen pistolo ma nur per sua nuda manui por renkontrar su ipsa en la mezo di batalio tra vera danjero, nur quo montras lia esenco: "Qua o Quo esas me, pos ke mea vesto esas fore?" Tra vera danjero onu renkontras sua esenco. Sen danjero onu lernas nulo.

Iesu forsan dicabus en la evangelio da Tomas, verso 37:

"Kande vi hazarde desvestizesos e tamen sentas sekureso, do vi prenos via vesti e pozos oli sub via pedi kom via ludilo, nam vi miskomprenabas ke la vesti o maskili esas vi ipsa,... lore vi vidos via esenco en la Universo e ne pluse timos irga maskili."

Dume BYT dicas kom Idiotisto:

"Kande me esas nuda, me deziras balnesar en kuraciva minerala fonto, e me povez bone sentar la varmeso di la tota mondo, dicante ... 'Ups! Co (hike) esas mondala cielo!'."

A multa ideologiisti vel religiozi:

Kande onu sucesas desmetar sua maskilo kom Yudismo, Kristanismo, Islamo, Budhismo edc., lu do lore povas senteskar la varmeso di la tota Universo.

Artiklo da Bebson Takata

2 - En la Regno di Teroro

Kande me eniris, Pauline de Luzy donis a me sua manuo. Dum momento ni restis silencoze. Elua sharpo ed elua palia chapelo jacis negligeme sur berjero. Sur la espineto esis apertita "La Prego di Orfeo." Irante a la fenestro, el regardis la suno sinkanta en sango-reda cielo.

"Siorino," me fine dicis ad el, "ka vu memoras to quon vu dicis, du yari ante ca dio ipsa, ye la pedo di ca kolino? Ka vu memoras kande vu levis vua manui quale profeto e predicis ca dii di krimino e teroro? Vu haltigis la vorti di amoro sur mea labii, e vu dicis, 'Vivez e kombatez por yusteso e libereso!'"

Pauline de Luzy restis silencoze.

"Siorino," me duris, " de kande vua kara manuo indikis la voyo, me iris adavane sentime. Me obediis vu, e facis omno quon me povis facar per mea skriburi e mea diskursi. Dum du yari me kombatis kontre la hungroz-aspektanta agitanti qui seduktas la populo per konvulsala demonstradi di fingata amo, e la sen-kuraji qui esas pronta sakrifikar omno a ti qui probable ganos povo - "

El haltigis me per gesto e facis signo a me por askoltar. Ni pose audis, flotacanta tra la bon-odoranta aero di la gardeno, ube la uceli kantis, distanta krii di morto.

"La patibulo por la aristokrato! Fixigez lua kapo sur piquo!"

Pala e sen-mova, el stacis, fingro sur sua boko.

"Li perseguas ula desfortunoza homo," me dicis. "Dum singla nokti e jorni ca serchadi ed aresti procedas en Paris. Forsan li intencas hike forsar la pordo. Me mustas departar, altre me forsan kompromisos vu. Quankam me esas nur poke konocata en ca parto di la urbo, me esas, en la nuna tempo, gasto danjeroza."

"No! Restez kun me!" el dicis.

La krii itere plaudis la tranquila vesperala aero. Mixata inter la krii esis la sono di marchanta pedi e pafadi.

La homo-amaso proximeskis, e me povis audar voci krianta:

"Stopez omna pordi e pordegi, por ke la kanalio ne povas eskapar!"

Siorino du Luzy semblis divenar tante plu kalma, quante plu proxima venis la danjero.

"Ni acensez a la supera etajo," el dicis. "Ni povos vidar inter la stori to quon extere eventas."

Ma, jus apertinte la pordo, ni vidis sur la fluro homo kun terorigata vizajo, lua denti klakanta e lua genui inter-frapanta.

"Salvez me! Celez me!" il dicis per voco sufokata. "Li esas ibe.... Li forsis mea pordego ed eniris mea gardeno.... Li venas...."

Siorino de Luzy vidis ke esis Planchonnet, la olda liber-pensero, qua rezidis en la vicina domo.

"Ka mea koquisto vidis vu envenar?" el questionis, per basa voco. "La homino apartenas a la Terorista partiso!"

"Nulu vidis me."

"Dankez Deo, mea kara vicino!" dicis siorino de Luzy.

El tiris il aden sua lito-chambro e me sequis li. Esis necesa pensar pri, esis necesa trovar, celo-loko en qua el povis shermar Planchonnet dum plura dii, od adminime plura hori, til ke ti qui serchis il esis tedata da sua sercho. Aranjesis ke me guatez, e ke se me donus averti, nia povra amiko quik departus per la latera pordo di la gardeno.

Intertempe il ne havis suficanta fortreso por rekta stacar. La homulo esis debila ed astonata. Il esforcis dicar a ni ke lu, la enemiko di omna sacerdoti e regi, nun esas akuzata pri konspirir kontre la Republikala Konstituco... Lo esas abomininda kalumno... La vereso esas ke Lubin persekutis il pro pura odio; Lubin, qua esis lua buchisto, quan il cent foye deziris flogar pro vendar karno kun pezo mankanta, e qua nun esas la politikala chefo di la quartero en qua il antee havis echopo.

Susurante la nomo di sua enemiko per voco strangulala, il pensis ke il vidas Lubin ipsa e celis sua vizajo en sua manui. La fakteto esis ke on povis audar ulu acensanta la eskalero. Siorino de Luzy ringle klozis la pordo, e shovis la oldulo adop skreno. Ulu frapis extere e demandis eniro. Pauline rikonocis la voco. Esis elua koquisto. La muliero kriis ke la municipala oficisti esas ye la pordego kun la Nacionala Guardo e deziras facar serchado di la domo.

"Li dicas," pluse dicis la muliero, "ke Planchonnet fugis adhike. Me savas ke il ne facis to, e ke vu ne protektus tala kanalio. Tamen li ne kredas me."

"Nu, li enirez!" kriis siorino di Luzy tra la pordo. "Li serchez la tota domo de la kelero til la atiko."

Dum ke ca parolado eventis, povra Planchonnet esvanis dop la skreno, ube me rivivigis il, kelke desfacile, per jetar aquo adsur lua kapo.

"Fidar a me, mea amiko," tre tranquile dicis Pauline ad il, kande il riganabis koncio. "Memorez ke homini esas tre injenioza."

E pose, tote tranquile, quale se el okupis su pri ula domala, diala tasko, el kelke tiris sua lito de la alkovo, e formovis la lit-kovrilo, e kun mea helpo aranjis la tri matraci en ula fasono, por lasar spaco inter la maxim alta e la maxim basa, ye la latero an la muro.

Dum ke el facis ca aranji, lauta bruoso di boti e ligna shui e fusil-krosi e rauka voci eruptis ye la eskalero. Esis minuto terorigiva por ni trio. Ma la bruoso gradoze acensis adsuper nia kapi, e ni parkomprenis ke la Nacionala Guardo, duktata da la revolucionala koquisto, komencale iris por explorar la atiko. La plafono krakis sub lia pedi, e ni povis audar lia minaci, lia pedo-frapi e bayoneto-pulsi an la parieti.

Ni itere respiris; ma ni mustis hastar. Me helpis Planchonnet insertar su aden la spaco inter la matraci. Ma siorino de Luzy sukusis sua kapo kande lo esis facata; nam la lito, tale desordinita, semblis esar objekto tre suspektama.

"Me mustas enirar," el dicis.

El regardis la horlojo: esis ankore sep kloki vespere. El parkomprenis ke semblus ne naturala, esar tante frue en lito. Pri la pretexto ke el esis malada, ton on ne darfis konsiderar: Iua koquisto nemediate komprenus ta artifco.

Do dum plura instanti el restis en meditado. Pose tranquile, simple, kun augusta kandideso, el desvestizis su avan me ed eniris la lito, e dicis a me forprenar mea boti, mea vestono e mea kravato.

"Vu mustos esar mea amoranto e lasar li surprizar ni. Kande li decensos, vu ne havabos tempo decante vestizar vu. Vu mustos apertar la pordo en vua kamizo, kun vua hararo desneta."

Nia aranji jus esinte kompleta, la trupi kliktis adinfre de la atiko, blasfemanta e asaltanta. La desfelica PLanchonnet esis sizata da tanta aceso di tremado ke il agitis la lito. Pluse, Iua respirado tante stertoris en sua guturo, ke li mustis audar ye la fluro Iua sonadi.

"Esas domajo," susuris siorino de Luzy. "Me esis tante kontenta pro mea mikra artifco. Tamen ni ne desesperez, e Deo sokursez ni!"

Ruda pugno agitis la pordo.

"Qua esas ibe?" questionis Pauline.

"La reprezenteri di la naciono."

"Ka vi ne povas vartar dum nur un minuto?"

"Apertez la pordo, altre ni fordos ol!"

"Irez e desriglagez ol, mea karo."

Subite, pro ulsorta miraklo, Planchonnet cesis tremar ed imitar la morto-stertoro. Lubin, la antea buchisto, esis la komencala eniranto, portanta Iua sharpo e sequata da dek-e-du piquo-viri. Il alternante regardis fixe siorino de Luzy e me.

"Pesto!" il kriis. "Ni trublas paro de amoranti! Pardonbez ni, mea karo!"

Pose, turnanta vers la guardani:

"Vi vidas quale la aristokrati okupas sua tempo! Nur la republikisti irge egardas etikaleso!"

Ma malgre lua vertuoza posturo, la ne-expektata ceno pozis il aden bona humoro. Sidante sur la lito, il prenis la mentono di mea bela kompano.

"Tamen," il dicis, "ca bela labii ne esis facita nur por murmurar pregi dum singla jurni e nokti. To esus regretinda. Ma la Republiko ante omno! Ni serchas la trahizanto Planchonnet. Il esas hike, me esas certa pri to. Me mustas trovar il e gilotinagar il. To establisos me!"

"Traserchez la chambro se vu volas," dicis siorino de Luzy.

Li regardis sub la mobli ed en la vest-armori e komodi, li stekis sua piqui sub la lito, e mem exploris la matraci per sua bayonet.

Lubin gratis sua orelo e regardis me per la angulo di sua okulo. Siorino de Luzy, timante ke questiono ne-oportuna forsan esus pozata a me, dicis:

"Mea karo, tu konocas la domo tam bone kam me! Prenez la klefi e guidez sioro Lubin tra omno. Yes, montrez a la sioro omno."

Me duktis li adinfre a la kelero, ube li falis super la brul-ligni e drinkis pasable granda-nombra boteli de vino.

Pose, Lubin ruptis, per la kroso di fusilo, la plena bareli de vino, ed, abandoninte la kelero inundata da vino, donis la departo-komando. Me iris kun li til la pordego; pose retro-kurante me dicis a siorino de Luzy ke ni esas salvita.

Ye la informeso, el inklinis sua kapo super la spaco inter la lito e la muro, e vokis:

"Sioro Planchonnet! Sioro Planchonnet!"

Febla sospiro respondis ad el.

"Dankez Deo!" el kriis. "Sioro Planchonnet, vu donis terorigiva pavoro a me. Me kredis ke vu esas mortinta!"

Pose turnanta su a me:

"Mea povra amiko, vu qua prenis tanta plezuro dicante a me, de tempo a tempo, ke vu amoras me - vu ne pluse dicos tale a me, ka?"

Da Anatole France (1844-1924), tradukuro aden Ido da David Weston.

3 - Kin poemi da Gregory Corso

Gregory Corso (1930-2001) naskis en New York ed esis un ek la plu konocata poeti di lua generaciono. Ibe, en New York, il skriptis diversa libri, qui konfiguras urbala e dezolesa imajo di l'autori "beat". La poemi lektebla hikreesis en la yardeko 1950-60.

Mea manui esas urbo

Mea manui esas urbo, liro
E mea manui esas en flami
E mea matro pleas Corelli
dum ke brulas mea manui

* * * * *

La sukuso

Me texis la pregon di altra homo
per la vento di mea vorti
e la deo di altra homo
respondis men ye la morto.

Ei venis ye formo de boko
e kisis mea boko ye sufluro.
Sufluro pasionoza; sufluro kolda,
Konjelante mea korpon en nivo sen-viva.

Ei fluktuis avan me, ridetante;
e quike aparis la sulo.
Ei fuzis men,
e la boko genupozis por drinkar mea teroriganta fluon.

* * * * *

Homo sideskata en l'exterajo di mea fenestro

La tempo en la vintra silenco di gardeno
ne signifikas nulo kande tu deskovras
ke tu esas sola regardanta pasar la sezoni;
ne signifikas nulo kande tu deskovras
ke tua fingri signizas sur petro tua pensajin.

* * * * *

Olda homo dicis ke vidis Emily Dickinson foye

Malfelica vizajo -extensata, richa e blanka vizajo
 Quale la vizajo di morta, bela homino- El regardis men.
 Lua longa manui zonizis lua faucon
 E lua nigra e silka haro pendis quale vespertilii dormanta;
 Ma ne esis men quan regardis.

Dum ke me foriris marchante,
 povis vidar el regardante vers ibe
 Ma ibe nula havis;
 Nula... ke me povus vidar.

* * * * *

Mexikana impreso

Tra movebla fenestro
 me havas viziono ye *burros*
 un loko ye Pepsi Cola,
 ed olda sideskanta indio
 ridetanta sen-denti apud kabanacho.

Poemi da Gregory Corso, tradukuro e noto da Josep Carles Laínez

Gregory Nunzio Corso mortis en la nokto di la 17ma di januaro 2001, en Minnesota. Sur lua tombo onu povas lektar epitafo da lu ipsa:

*La spirito
 esas vivo
 fluanta por
 mea morto,
 eterne,
 quala rivero
 qua ne timas
 divenor maro.*

Epitafo tradukita da la editero F.T.

4 - Maestro

Granda quadrato ne havas anguli.

Frasimed de Melkh

Distirita muskuli vibris sub fingri cirkonspekte; ed ilu mustis esforcar nepoke ante ke la viro (qua esis) disjacigita dorse sur kruda ligna benko jemeskas ed apertas okuli.

La viro tremis konvulsoze e klemis palpebri kande lu vidis neafabla barboza vizajo inklinanta super su.

"Tu ne timez", dicis la barbozo. "La jorno finis. Ja venabas vespero. Tu ne timez - e jacez quiete."

Lu nultempe pronuncis tante longa frazi, quo apene sucesis a lu.

"Mortigisto...", la viro murmuris.

"Yes, me esas tala...", la barbozo konsentis. "Ma me esas la maestro."

"La maestro", la viro tushis per langa bufinta la vorto absolute neapta ibe - inter fumizita muri dil basa mikra halo kun pezoza pordo e kun nula fenestri.

"Morge donesos la flogilo a tu", la barbozo avertis. "Lasez tu pendar quiete, e tu ne tensez tu. Ma kriez. Lore la tormentado esos plu facila a tu."

"Tu ocidos me", l'indiferento pro desespero koldeskis ye la voxo di la viro.

"No", la barbozo dicis. "Omnakaze, ne morge."

E lu pensis: "Me divenabas tro babilema. Me evozeskas..."

La viro movadis remediita shultro - komence sugardeme, pose plu kurajoze.

"La maestro...", la viro murmuris sequante perregarde por inklinita figuro di la Maestro desaparanta ye pordo-truo.

Ye la sequinta dio esis la flogilo.

* * *

Nealta, robusta e neafabla yunulo stacis surgenue avan metala buxo plena de sablo, ed extensante la sua fingri, lu ritmoze imersis la manui aden la buxo. La sablo esis humida e kondensita, inter qua trovesis stonetri e rusta fragmenti; e la fingri dil yunulo esis kovrita per sek-vunduri e sangifadis.

La Maestro stacis dop la dorso dil yunulo, olqua esis shancelata dal esforci, e kelkatempe sequis lua ritmoza movi.

"Tu ne tensez tua shultro", - Lu dicis. "E cirkumirez la stoneti."

"Cirkumirez...", la yunulo murmuris, elevante la manui por la sequanta frapo. "Dicar es facila... ma la rustaji hike es tale tro multa..."

La Maestro demovis la yunulo sulkizinta la brovi, e per facila pulso enirigis la manuo aden la vibreskinta buxo. Kande lua manuo desplunjis ek la sablo - mikra stoneto esis kaptita inter manuo-palmo e mikrafingro.

"Yes, dicar ya esas facila", afirmis lu. "Nun - la glavo."

Li ireskis aden distanta angulo dil konto, ube esis du glavi stekita aden querka bloko - la unesma esis grandega quale homal alteso, kun krucatra mancho longa del triimo di la glavo-longeso, gisita per plombo por kompensar la pezoza obskura sekilo kun larja kanaleteto; la duesma - kelke mikrigita kopiuro dil unesma.

La Maestro arachis la glavo ek la bloko e kun neexpektita ajilesa levis olu adsuper la kapo. La armo sen kustumala siflo trasekis l'aero, e sur paliso enterigita apud la fenco aparjis la fresha hako-traco.

"Ye du incho* plu alte", Lu dicis.

Anke la yunulo brandisis la glavo sam'maniere. Lenio flugis desur la paliso. La Maestro mezuris perregarde la disto de rezinoza tranchuro til la hako-traco.

"Du e duimo.", dicis la Maestro e regardis la chagrenanta yunulo. "Tu ne tensez tua shultro."

Ne turnante su, lu hakis per la glavo adsupre la paliso. La superflua duimo de incho* falis che la pedi di la dicipulo. Lore la yunulo kun evidio oblique regardis la glavo dil Maestro.

"Certe," la yunulo dicis lente "- per tala glavo..."

Ne respondante sua dicipulo, la Maestro iris al paliso e merkis tri nova hako-traci.

"Tu finez til hike por hodie. Nur pos to - la repasto... Koncerne la glavo... Kande tu parlernos la arto, me donacos ol a tu."

La vizajo dil yunulo acendesis, e lu pazis al paliso, marchante per vaste disstacigita mikurvigita gambi.

* * *

Acerba, akre odoranta unguento frotesis aden bufinta cikatri, e la viro sur la benko sisis, quaze serpento, mordetinte infra labio.

"Tu tolerez", konsilis la Maestro. "Ante la matino la cikatri desaparos."

La viro desfacile flexis su addope ed esforcis inspektar sua dorso. To sucesis por lu nur pos la triesma foyo. Pos to lu laxesis e regardeskis la polisita mancho di la flogilo, qua esis sorgeme volvita e jacanta apud la benko.

"Esas stranja", vundita labii di la viro apene movetadis. "Me opinionis ke ibe omno esas sangizita..."

"Por quo?" - la Maestro astonesis.

"Ya, por quo?" - la viro apene ridetis.

"Per la flogilo onu povas mortigar", la Maestro edifikive komentis pakigante la buxeto del unguento. "Onu povas sangifigar. Ed onu povas paroligar."

"Me paroleskus", la viro sospiris. "Ma me timas ke mea fato ne pluboneskus pro to. Me ya ne kulpas, pro ke li tamen ne cesis vizitar me."

"Qui?" - la Maestro haltis ye la pordo.

"La homi. Me mem transmigris ek la urbo - ma li venas e venas. E singlu venas kun lua propra problemo. Onu dicas ke pos naracir pri problemi a me, la vizitanti sentas su esar multe alejita. Ma la chefi plendas al Suvereno - la populo komencis arogar, la questioni nekonvenanta aparis. Onu plendas ke la populo fluas a la hereziestro, a la homo qua sun deklaris kun nula afirma da Konsil-organo. To esas - a me. Ma kad me esas hereziestro?! Me esas la interparolero. Men un evozulo nomizis tale. Me esis lojanta che lu lor mea yunevo."

"Kad la interparolero?" - la Maestro tondreskis per la riglo. "Do, til morge, interparolero."

"Til morge, Maestro."

* * *

Quarangulforma chapeto dil judiciisto konstante tendencis decensar a la fronto e titilis per sua fasketo la sudorifinta vangi. E la judiciisto sempre itere dejetis la fasketo, montrante la gesto di vexateso.

"Ka tu konfesas ke tu tentadis per tua parolacho la vulgara homi segun tua enourma superbeso? Ka tu konfesas ke tu interdiktende instruktis la plebeyi pri la arto di kompozar vorti por ganar la vorto-mozaiki, qui regnas la Elementi: Aquo, Aero, Tero, Fairo? Ka tu konfesas tua peko di preterirar..."

"Li ocidos lu", la Maestro pensis subite - "Certe... Videz, quale la judiciisto kantachas! Fakte la questionato ya esas la interparolero - nam la homi koram lu paroladas sencese, e lu askoltadas. Ed mem dum tormentado esas sammaniere... Se li ocidos lu, qua do askoltos li...? Ni omna esas la maestri di parolar..."

Tamen la Maestro anke esis komprenta ke lu ne esis justa: pro ke ne omnu esas la maestro di dicar, nam mem inter la povanti di libere parolar, ne singlu esas La Maestro, e pluse trovesas partikulare rare la vera maestro, se di askoltar...

La Maestro parsidetis apud la herdo e shovis la tenalio aden la fairo. Lu ne prizis uzar la tenalio por tormentado di questionati pro polutajo e multa bruoso ma sen kompensanta rezultajo. Nur odoracho. Lu rimemoris la mortinta patro sua, qua laboradis per la fingri nearmizita - tale onu povas sentar kande onua questionato dicas la verajo e kande ta mentias por evitor tormentado.

La Maestro pensis: "La patro laboradis per la fingri nearmizita, e tale parlernigis me, e pose me parlernigos pri tala la yunulon, qua regretinde ne esas parenta a me. Ma qua bezonas mea habileso ed arto? Kad la judiciisto redvizacha? ...No! Kad la skribisto? ...No! Kad lore la tormentato? No! La tormentato bezonas mea habileso ye minim multa grado... Nu, hodie lu ankore ne mortabos, ni interparolos vespere."

Ed ita posiblajo stranje plezis al Maestro.

* * *

La pordo stridis neagreable. La kurta persono longabrakioza kun kuranta okuleti e profunda sulko inter haroza brovi parshovis su aden la halo.

La judiciisto silenteskis ed inspektis la veninto.

"Nu", - lente dicis la judiciisto, "tu arivis... Videz, la mortigisto, - lu esas tua kolego de La Verda Citadelo. Lu arivis segun nia invito. Por laborar kun tu. Nam onu persistante dicadas, ke tu evozeskas..."

La Maestro rekteskis. La kurto interesite regardis lu, ma ne iris por salutar. La kurto esis bruiseze respiranta e regardanta vers-flanke. Pose lu pazis vers la pendanta homo. La Maestro baris lu e brandisis la flogilo. La rimena flogilo disvolvesis en sufokigiva aero di la halo, e ye last' instanto la Maestro neremarkable flexis la karpo. La extremajo di la flogilo volvis cirkum tenalio varmigata en la herdo, ed la tenalio flugis super lineo di ordinata instrumenti - vers la vizajo di la longabrakiozo. La kurto ajile interceptis olu che l'extremajo, qua esis min varmega - e lente jacis la tenalio adsur tablo e regardis la Maestro.

La Maestro kap-gestis ed proximigis su a la gasto. La longabrakiozo palpebragis e per tota manuo subite kaptis shultro di la Maestro. La provokiva defio esis acceptita. Li cesis movar, lia bufinta manui blankeskis, e li mem ne esforcis parvishar skarsa guti dil aparinta sudoro.

La judiciisto intense regardis la Maestro e la kurto, nun la adversi, la skribisto cesis kraketar, e mem la tormentato, semblis, elevetis la desordinit-haroza kapo.

Alejesis la tenso. La Maestro pazis addope ed extensis la manuo vers la kurto. Ilta esforcis respondar - e kun pavoro regardis la sua brakio, qua perdis mov-kapableso e pendis alonge la torso. Dum kelka sekundi lu sensucessi esforcis movar adminime la skapuli, pose lu kurte inklinis por salutar, e regardante nulu, lu ekiris.

Kande la pordo klozesis pos lua foriro, la judiciisto depulsis tdiva fasketo e questionis dum ke lu ne povis celar lua perplexeso che lua veluratra voce.

"Quo eventas hike?!"

"Lu ne esas laboronta kun me", tranquile dicis la Maestro. "Nultempe."

La tormentato feble rideskis.

* * *

Vespere la Maestro naracis al interparolero:

"La patro duktidas me a stumpo, ma la stumpo esis plu alta kam la mea kap-somito. Lore me esis tote quaze la hundyuno", la Maestro naracis sidante apud la benko ed esforcis, per kolda vazo plena de glacio, alejar la doloro dil tormentito pos cajorna severa questionado per varmega tenalio.

"Do, lu duktis me, e me vidis fenduro ye la stumpo. La fenduro esis longa de preske tri futi (pedolongeso) o mem plu longa, ed extensis til la sulko. Pose aden la fenduro la patro pozis konio. Prenez, lu dicis, per fingri e tirez. Me sizis e tireskis, ma ta konio ne movesis. Nu, la patro dicis - kande tu partirabos - advokez me. Me penadis dum la semano - pose advokis. Il regardis - e pozis la konio plu adprofunde. E foriris. Silencante. E kande haretaro apareskis sur mea supra labio segun mea maturesko - me advokis la patro ed ipsa vice lu enfrapis ta lua konio preske tilsulke. Che-supre me restigis nur kelkajo por ke onu povis sizar olu. Me arachis - e forjetis la konio aden la arbusti. La patro ploreskis, embracis me, pose prenis hakilo ek hakiluyo e jetis formiko adsur la stumpo. Hakez, ilu dicis, lua kapo. Kande tu dehakabos - advokez me. Ed ilu foriris. Tala esis mea patro. Kande lu esis mortanta - donis a me anciena glavo dil avulo. Nuntempe onu ne forjas glavi, ma plu multe - hakili... Tu, ilu dicis, esas nun la maestro. Me foriras sensucioze. E lu foriris."

"La Maestro ne docabos lo mala", - la interparolero dicis penseme.

La Maestro sidis senparole, ponderante ta jus dicitia pensajo.

"La yunulo - mea dicipulo - esas bona", la Maestro dicis. "Regretinde, lu ne esas parento... Lu havas multa forteso, sovaja forteso, ma lu havas bona karaktero. Me instruktas lu pri glavo, hakilo, justigas lua fingri. Ka me docas lo bona por lu?"

"La Maestro ne docas lo mala", la interparolero repetis e adjuntis: "La Maestro ne docas lo bona. La Maestro edukas. E lu ne povas facar altre."

La Maestro staceskis ed iris ad ekireyo. La questiono dil interparolero haltigis lu preske apud la pordo.

"Kad la quarimigo", la interparolero questionis, "esas tre doloroza?"

(quarimigo: speco di tormentiva mortigo: komence onu dehakadas gambi e brakii, pose - kapo di victimo.)

"No", respondis la Maestro konvinkive. "To ne esas doloroza." Lu volis tranquiligar la interparolero, qua esis mortigota sequant-matine.

* * *

La turbo, qua kunvenis por vidar mortigo, cesis aspirar.

La Maestro brandisis hakilo...

Pose lu inklinis su e levis desur la platformo la derulinta kapo, per du manui diskrete kunpresis paleskinta vangi e regardis l'okuli sen-viva.

En li trovesis joyo, paco ed eterneso, la kalma pacigita eterneso.

"Do quale tu sentis?" la Maestro deslaute questionis la ja mortinta interparolero.

La koncieskinta gardisti ja esis kuranta vers la Maestro e l'exekutito.

Nekredebla impertinenteso di la mortigisto, qua segun sua volo quitigis per rapida mortigo la adjudikito de sat longa e tormentiva morto malgre la decido da la judiciisti, nule darfis esor nepunisenda.

* * *

Sequantadie la Maestro ipsa ja staris an la mortigala paliso e vartis sua vivo-fino.

La ligno dil paliso gratis la nudigita dorso di la Maestro. Ed anke kordi cirkum lua brakii tensoze konstriktis sekvundita parti. Ye l'angulo dil platformo pezoze jacis la konocata bloko kun le stekita hakilo e glavo.

La Maestro pensis: "Por quo - le amba - glavo e hakilo? Se la mortigo an paliso - do onu bezonas la glavo, por stacanto, ma ne la hakilo. Ma qua uzos l'amba? ... Kustumale onu de-prenas per hakilo la kapo di homo inklinita a bloko mortigala, ma la kapon di stacanta homo ligita a paliso onu de-prenas per glavo. Ultre to, onu bezonas partikulara habileso por deprenar la kapo dil stacanto, pluse koram la homi.

La Maestro ne volis ke lua mortigon exekutus la konocata longo-brakiozo de Verda Citadelo, ta homo, quan invitabis la judiciisti por remplasar la Maestro.

Gibozatra robusta figuro kun purpura kapuco (parto de kustumala vesto di la mortigisti) aspektis quaze la admirinde konocata, ed ilu esis tensoze regardanta la senhezitoza movaji di la mortigisto. Lu regardis til doloro yel okuli por rikonocar la mortigisto.

Ilta habile extraktis la glavo ek la bloko, stacadis kelkatempe, e per la sinistra manuo extraktis anke la hakilo. Pose lu proximeskis al Maestro e jacis la glavo apud lua pedi.

"Kad lu agabos per la hakilo? Por la stacanto?" astonesis la Maestro.

La Maestro ne sucesis parpensir ta ideo. La brilanta krecento acensis super lua kapo, e lu rikonocis la homo sub la kapuco.

"Tu ne tensez shultro", dicis la Maestro. "... Pos la mortigo tu prenez la glavo por tua posedo..."

La sekilo dil hakilo parbrilis alonge la paliso e la kordi febleskis. La Maestro senteskis kustumala plomboza pezo dil mancho qua jacabis aden la manuo kelke perdinta sentiveso.

"Prenez, patro. Tu donacos olu plu pose. Ni irez...", dicis lua mortigisto.

Kande la Maestro saltis desur platformo, frakasante helmi, dehakante protektiva ganti di la gardisti, lu duris observar la nealta yunulo sub la purpura kapuco - lua dicipulo, qua ritmoze levadis tante konocata hakilo. La Maestro kontente remarkadis lua facila, bonaspektanta movaji, lua destensita shultro.

Li flank-a-flanke kombatante iradis tra esquado di la gardisti...

To ne esis la kombato.

To esis la masakro.

La Maestro ne docabos lo mala.

* * *

Da Genry Lione Oldey, tradukuro da Igor V. Vinogradov.

5 - La Belino dormanta

Olim vivis rejulo e rejino, qui esis tante trista, pro ke li ne havis filii, tante trista, ke on ne povus deskriptar. Li iris ad omna fonti dil mondo: vovi, pilgrimi, devocaji, omno esis uzata, e nulo efikis. Fine tamen, la rejino gravideskis, e parturis filiino. On facis bela baptifesto; on donis al princineto kom baptopatrini omna feini quin on povis trovar en la lando (ibe on trovis sep), por ke, singla ek eli donacante doto ad elu, quale lore kustumis la feini, la princino recevez tale omna imaginebla perfektesi.

Pos la baptoceremonio, la tota societo retrovenis al palaco dil rejo, ube esis granda festino por la feini. On pozis avan singla ek eli splendida manjilaro, kun etuyo ek oro masiva, en qua esis kuliero, forketo e kultelo ek pura oro ornita per diamanti e rubini. Ma dum ke omni sideskis an la tablo, on vidis enirar olda feino, quan on ne invitabis, pro ke de plu kam kinadek yari el ne ekiris turmo: on pensis, ke el esis mortinta o sorcita.

La rejulo donigis a lu manjilaro; ma ne esis posibla donar ad elu etuyo ek masiva oro quale a la ceteri, pro ke on fabrikigis nur sep de oli por la sep feini. La oldino kredis, ke on desprizas elu, e murmuris kelka minaci inter sua denti. Un de la yuna feini, qua sidis apud elu, audis, ed opinionante, ke el povos donar ul mala doto a la yuna princino, iris, quik pos libir la tablo, su celar dop la tapeto, por parolar laste, e povar reparar, segun quante esos posibla ad elu, la noco quan la oldino povos facar.

Lore la feini komencis grantar sua donaci a la princino. La maxim yuna donacis kom doto, ke el esos la maxim bela persono dil mondo; la sequanta, ke el posedos esprito quale anjelo; la triesma, ke el havos admirinda gracio en to omna, quon el facos; la quaresma, ke el dansos perfekte; la kinesma, ke el kantos quale naktigalo; e la sisesma, ke el pleos omna instrumenti maxim perfekte. La foyo di la olda feino veninte, el dicis, sukusante la kapo, mem plu pro despito kam pro oldeso; ke la princino perforos sua manuo per spindelo e mortos de lo.

Ta teroriganta doto tremigis la tota societo, ed esis nulu, qua ne ploris. En ta instanto, la yuna feino ekiris de dop la tapeto, e dicis laute ta paroli: "Riquieteskez, rejulo e rejino, vua filiino ne mortos: esas vera ke me ne posedas sat granda povo por destruktar tote to quon mea seniora agis; la princino perforos sua manuo per spindelo, ma, qua duros dum cent yari, pos qui la filiulo di rejo venos vekigar elu.

La rejulo, penante evitar la desfortunoza evento, anuncita da la oldino, publikigis edikto, per qua il interdiktis ad omna persono filifar per spindelo, e posedar spindeli che su, kun puniso per morto.

Pos dek e kin, o dek e sis yari, la rejulo e la rejino irinte ad un ek sua rurdomi, eventis ke la yuna rejidino, kurante uldie tra la kastelo, ed acensante de chambro en chambro, iris til la suprajo di turmo, en mikra kabineto ube oldino esis sola e filifis per

sua ruko. Ta bona oldino audabis nulo pri l'interdikti facita da la rejo, filar spindele. "Quon vu agas ibe, bona matro? dicis la rejidino. "Me filifas, bel puerō", respondis la oldino, qua ne konocis elu. -"Ho quante bela to esas!" respondis la princo. "Quale vu agas! Donez a me, por ke me videz, kad me bone agus tale." Apene el prenabis la spindelo, ke pro ke el esis tre vivaca, kelke senreflekta, e cetere la deciduro di la feini imperis lo, el perforis sua manuo per olu ed esvanis.

La povra oldino, tre embarasata, klamas por sokurso. On arivas de omna lateri: on jetas aquo al vizajo di la princo, on desligas elua laci, on frapas sur lua manui, on fricionas lua tempori per aquo di la rejino di Hungaria, ma nulo igis lu rikonciar.

Lore la rejulo, qua acensis pro la bruiso, memoris la predico di la feini, e komprenante, ke to mustis ya eventar pro ke la feini dicis lo, portigis la princo en bel apartamento dil palaco sur lito kun ora ed arjenta broduri. El similesis anjelo, tante bela lu esis, nam lua esvano ne desaparigis la fresha kolori di lua vizajo: lua vangi esis skarlata e lua labii quale korallo; el havis nur klozit okuli, ma on audis lu respirar dolce: quo vidigis ke lu ne esas mortinta.

La rejulo imperis, ke on lasez lu kalme dormar, til ke la horo di lua veko eventos. La bona feino qua salvis lua vivo, kondamnante lu dormar dum cent yari, esis en la rejio de Mataquin, ye dek e du milii de ibe, kande l'acidento eventis a la princo. Ma el esis avizata, pos instanto, da mikra pano qua posedis sepmilial boti (to esas boti per qui on parkuris sep milii per un pazo); la feino departis quik e pos un horo on vidis lu arivar en fairocharo trenata da draki. La rejulo iris prizentar ad elu la manuo ye la decenso ek la charo. El aprobis to omna quon il agabis: ma pro ke el esis tre presorgema, el pensis, ke kande la princo vekos, el esos tre embarasata, sola, en ta anciena kastelo. Yen to, quon el facis.

El tushis per sua vergeto to omna, quo esis en la kastelo (exter la rejulo e la rejino): guvernistini, honordamzeli, chambristin, nobeli, oficisti, koqueyestri, koquisti, skuristi, grumi, gardisti, halbardieri, paji, lakei; el tushis anke omna kavali qui esis en la kavaleyi, kun la kavalservisti, la grossa dogi dil korto e la mikra Puf, hundineto di la princo, qua esis apud elu sur la lito. Quik kande el tushis li, omni dormeskis, vekonta nur samtempe kam lia mastrino, por esar pronta servar elu, kande el bezonos. La spisi ipsa qui esis avan la fairo, plena de perdriki e fazani, dormeskis, e la fairo anke. To omna eventis en un instanto: la feini ya rapide laboris.

Lore la rejulo e la rejino, pos kisir sua bel filio sen vekigar elu, ekiris la kastelo e publikigis interdikti, ke irgu proximeskez ad olu. Ta interdikto ne esis necesa; nam en quarimo de horo, cirkum la parko kreskis tante multa, granda e mikra arbori, liani e bushi interplektita, ke nula bestio o homo povabus pasar; tale ke on vidis nur la suprajo dil kastelturmi, e mem nur de tre fore. On ne dubis, ke to esis anke injenio di la feino por ke la princo, dum ta dormo, havez nulo timenda de la nediskreti.

Pos cent yari, la filiulo dil rejo lore regnanta, e qua esis de altra familio kam la dormanta princo, irinte chasar en ta loki, questionis, quo esas la turmi, quin il vidis super granda e densega bosko. Omnu respondis ad ilu segun to, quon lu audis rakontar:

ica dicis, ke to esas anciena kastelo en qua rivenas spiriti; altra, ke omna sorcisti en la lando facas ibe sua sabato. La maxim komuna opinono esis, ke ogro habitas ibe, e ke ol forportas en lu omna infanti, quin ol povas kaptar, por manjar li komode e sen ke on povos sequar lu, pro ke nur olu posedas la povo trapasar la bosko.

La princulo ne savis quon kredar pri to, kande olda rurano parolis e dicis: "Mea princo, plu kam kinadek yari ante nun, me audis dicar da mea patrulo, ke en ta kastelo esas princino, la maxim bel en la mondo: ke el mustas dormar dum cent yari, e vekigesos dal filiulo di rejo, por qua el esas rezervata."

La yuna princulo, ye ta parolo, sentis su tote faira: il kredis sen hezitar, ke il povos finigar tante bel aventuro, ed instigata dal amoro e dal ambicio, il rezolvis vidar quik to, quo esas reale. Segun ke il avancis al bosko, ta omna grand arbori, ta liani e bushi eskartis su ipsa por lasar lu pasar. Il marchis al kastelo, quan il vidis ye la fino di grand aleo, quan il eniris, e, quo astonis lu kelke, il vidis ke nula de lua kompani povis sequar lu, pro ke l'arbori quik riproximeskis, pos ke il jus esis pasinta. Il tamen sequis sua voyo: yuna ed amoroza princulo sempre esas kurajoza. Il eniris grand avankorto, ube omno, quon il vidis unesme, esis kapabla terorigar ilu. To esis hororoza silenco: l'imajo dil morto su prizentis omnaloke, ed on vidis nur sternita korpi di homi ed animali, qui semblis mortinta. Il remarkis tamen bone, pro la nazi burjonifanta e pro la reda vizaji di la halbardieri, ke li nur dormas; e lia tasi, en qui esis ankore kelka guti de vino, sat montris, ke li dormeskis drinkante.

Il trairas granda korto pavizita per marmoro; il acensas la eskalero; il eniras la salono dil gardisti, qui esis ordinita segun lineo, kun la karabino sur la shultro, e ronkante maxim bone. Il trairas plura chambri, plena de nobeluli e siniorini, omni dormant, ici stacante, altri sidante. Il eniras tote orizita chambro, e vidas sur lito, di qua la kurteni omnalatere esis apertita, la maxim bela spektajo, quan il vidis ultempe: princino, qua semblis evar dek e kin o dek e sis yari, e di qua la splendida mieno posedis ulo lumoza e deala. Il proximeskis tremante ed admirante, e genuflexis apud elu.

Lore, pro ke la fino di la sorco eventabis, la princino vekis, e regardante lu per okuli plu tenera kam unesma intervido semblis permisar: "Kad to esas vu, mea princo? el dicis ad ilu; vu igis ni vartar vu longatempe." La princulo, charmata de ta paroli, e mem plu dal maniero per qua oli dicesis, ne savis quale expresar ad elu sua joyo e gratitudo; il certigis, ke il amas lu plu kam su ipsa. Lua diskursi esis male ordinata; oli plezis tante plu multe: mikra eloquenteso, granda amoro. Il esis plu embarasata kam elu, ed on devas ne astonesar pri lo: el havis tempo por sonjar pri to, quon el dicos ad ilu; nam esas probabla (la historio tamen dicas nulo pri to) ke la bon feino, dum dormo tante longa, donis ad elu la plezuro di agreabla sonji. Fine, de quar hori li konversis, e ne ja dicabis la duimo de la kozi, quin li havis dicenda.

Dume, la tota palaco vekis kun la princino: omnu sorgis facar sua ofico; e, pro ke ne omni esis amoroza, li esis perisanta de hungro. La honorsiniorino, urjata quale la ceteri, nepacienteskis, e dicis laute a la princino, ke la repasto esas pronta. La princulo helpis la princino su levar; el esis tote vestizita, e tre splendide, ma il bone su retenis dicar a lu, ke el esas vestizita quale ilua avino, e havas alta kolumo; el ne esis min bela pro ito.

Li iris en salono spegulizita ed en lu supeis, servata da l'oficisti di la princino. La violini e la hoboyi pleis arii anciena, ma bonega, quankam de preske cent yari on ne plus pleis oli; e, pos la supeo, sen perdar tempo, la granda kapelestro marajis li en la kapelo dil kastelo, e la honorsiorino Klosis lia litkurteno. Li dormis poke; la princino ne tre bezonis lo, e la princulo livis elu frumatine por retroirar al urbo, ubi ilua patrulo certe desquieteskis pri lu.

La princulo dicis, ke chasante, il misiris en la foresto, e ke il su kushis en la kabano di karbonisto, qua manjigis da lu nigra pano e fromajo. La rejulo lua patro, qua esis naiva homo, kredis lo, ma lua matro ne bone persuadesis, e, vidante ke il iras preske singladie chasar, e ke il havas sempre motivo pronta por exkuzar su, kande il pasis du o tri nokti extere, el ne plus dubis, ke il havas ul amoreto; nam il vivabis kun la princino plu kam du tota yari, e havabis kun elu du filii, de qui l'unesma, qua esis filiino, esis nomizata *Auroro*, e la duesma esis filiulo, quan on nomizis *Jorno*, pro ke il semblis mem plu bela kam sua fratino.

La rejino dicis plurfoye a sua filiulo, por igar lu konfidencar, ke on devas su kontentigar en la vivo; ma il nultempe audacis konfidar ad elu sua sekretajo; il timis elu, quankam il amis lu, nam el esis de ogra raso, e la rejulo spozinigis elu nur pro elua granda havaji. On dicis mem nelaute en la korto, ke el havas la inklinesi dil ogri, e ke vidante pasar infanti, el su retenas tre desfacile springar adsur li: tale la princulo nultempe volis dicar irgo ad elu.

Ma kande la rejulo mortis, quo eventis pos du yari, e kande il vidis su mastro, il deklaris publike sua mariajo, e ceremonioze queris la rejino sua spozino en elua kastelo. On facis ad elu grandioz accepto en la chefurbo, quan el eniris inter sua du filii.

Kelkatempe pose, la rejulo iris militar kontre l'imperiestro Kantalabut, sua vicino. Il Iasis la regenteso di la rejio a la rejino sua matro, e tre rekomendis ad el sua spozino e sua filii: il mustis militar dum la tota somero; e quik pos ilua deproto la matro-rejo sendis sua bofiliino ed elua filii a rural domo en la boski, por povar plu komode kontentigar sua hororiganta deziro. El ibe adiris kelka dii pose, e dicis en ula vespero al koquestro: "Me volas manjor morge, por dinar, la yun Auroro. -Ho! siniorino, dicis la servisto... - Me lo volas, dicis la rejino (ed el dicis to per tono di ogro qua deziras manjar karno fresha), e me volas manjar lu kun Robert-sauco."

Ta desfelica homulo, vidante bone, ke on devas ne jokar kun ogrino, prenis sua granda kultelo ed acensis aden la chambro dil yun Auroro: el evis lore quar yari, e venis saltante e ridante jetar su a lua kolo e demandar bonboni. Il ploreskis: la kultelo falis de lua manuo, ed il iris en la bestiokorto tranchar la fauco di mikra mutonyuno, e facis tante bona sauco, ke lua mastrino certigis ad ilu, ke el nultempe manjis ulo tante bona. Samtempe il forportis la yun Auroro, e donis lu a sua spozino por celar lu en la lojeyo, quan el havis en la fundo dil korto.

Ok dii pose, la mala rejino dicis a sua koqueyestro: "Me volas manjar kom supeo la yuna Jorno." Il ne respondis, rezolvinte trompar el quale la antea foyo. Il queris la yuna Jorno, e trovis lu kun espadeto en la manuo, per qua il skermis kontre granda simio;

tamen, il evis nur tri yari. Il portis lu a sua spozino, qua celis lu kun la yun Auroro, e donis, vice la yuna Jorno, mikra tre tenera kaproyuno, quan la ogrino judikis delicoze saporiza.

Ico tre bone sucesabis til lore: ma, ulvespere, ta mala rejino dicis al koqueyestro: "Me volas manjar la rejino kun la sama sauco, kam lua infanti." Lore ya la desfelica koqueyestro ne esperis povor ankore trompar elu. La yuna rejino evis plu kam duadek yari, ne kontante la cent yari dum qui el dormabis: lua pelo esis kelke harda, quankam bela e blanka; quale trovar en la brutaro bestio tam harda kam elu? Il rezolvis, por salvar sua vivo, tranchar la kolo di la rejino, ed acensis aden elua chambro, intencante finor per un foyo. Il ecitis su a furio, ed eniris, kun poniardo en manuo, la chambro dil yuna rejino; tamen, il ne volis surprizar elu, e dicis a lu, kun granda respekt, l'impero quan il recevis de la matro-rejo. "Facez vua devo, el dicis a lu, prizentante sua kolo, exekutez l'impero, quan on donis a vu; me iros rividar mea filii, mea desfelica filii, quin me tante amis!" Nam el kredis li mortinta, de kande on raptis li, sen dicar ulo ad elu.

"No, no, siniorino, respondis la desfelica koqueyestro emocanta, vu ne mortos, e vu iros rividar vua kara filii; ma to eventos che me, ube me celis li, e me trompos ankore la rejino, manjigante da el yuna cervino vice vu." Il duktis el quik en sua chambro, ube il lasis lu kisar lua filii e plorar kun li; ed il iris akomodar cervino, quan la rejino manjis kom supeo kun sama apetito, kam se ol esus la rejino; el esis tre kontenta pro sua krueleso, ed el intencis dicor la rejulo, ye lua retroveno, ke rabioza volfi manjis la rejino, ilua spozino, e lua du filii.

Ulvespere, kande el vagabis segun sua kustomo en la korti e pultreyi dil kastelo, por flarar ul karno fresha, el audis en basa salono la yuna Jorno, qua ploris, nam la rejino lua matro volis flogigar lu, pro ke il esabis desbona; ed el audis anke la yun Auroro, qua demandis pardonon por sua fratulo. La ogrino rikonocis la voce di la rejino e di lua filii, e furioza trompesir, el imperis, quik ye la morga matino, per voce hororiganta, qua tremigis omni, ke on adportez meze dil korto granda kuvo, quan el plenigis ye viperi, rospi, kolubri e serpenti, por jetigar en olu la rejino e lua filii, la koqueyestro, ilua spozino e servistino: el imperis adduktar li, la manui ligita dop la dorso.

Li stacis ibe, e l'exekutisti esis jetonta li en la kuvo, kande la rejulo, quan on ne expektis tante balde, eniris kavalkante en la korto; il venabis per la posto (la posto esis origine e propre institucuro di *kambieyi*, ube on povis kambiar kavali segun etapi, por voyajar plu rapide), e tre astonata questionis, quon signifikas ta hororiganta spektajo. Nulu audacis informar ilu, kande la ogrino, rabioza pro to, quon el vidis, jetis su ipsa, la kapo adavane, en la kuvo, e devoreskis quik dal mala bestii, quin el pozigabis en olu. La rejulo ne povis ne chagrenar pro to: el esis lua matro; ma il esis balde konsolacata kun sua bela spozino e sua filii.

**Rakonto da Charles Perrault,
tradukuro da A. Vifroy.**

6 - Bebeala kansoneto

Kande mea filiin bers lua fratul
me vid li flugeskanta del sul,
e dum lia flugad
la nuda branchar
igas nov flori naskar.

Desaparis la koldes vintral
pro la jus naskant amo fratal
igant Sun brilar,
niv desaparar,
kantar la yun ucelar.

La bersad dormig la bebeul,
fratin kis ilua klozit okul,
omni dev tacar,
lu bezon dormar
sub la lum di la stelar.

Poemo kompozita ye la duesma di januaro 2006. Mea filiulo Adrian naskis ye la 27ma di decembro 2005. Ye la unesma di januaro me observis ceno eventinta en mea hemo, la protagonisti esis mea ok yari evanta filiino Andrea e mea filiulo Adrian, do elua fratulo. La poemo deskriptas ta ceno. La "libera" Ido uzita en la poemo esas apta por poemi, ma meaopinione nulakaze por normala uzado. Yen sube la sama poemo en reguloza Ido, forsan tale olu esas plu facile komprenebla ma olu tote perdas la ritmo originala.

*Kande mea filiino bersas lua fratulo
me vidas li flugeskanta del sulo,
e dum lia flugado
la nuda brancharo
igas nova flori naskar.*

*Desaparis la koldeso vintrala
pro la jus naskanta amo fratala
iganta Suno brilar,
nivo desaparar,
kantar la yuna ucelaro.*

*La bersado dormigas la bebeulo,
la fraterno kisas ilua klozita okulo,
omni devas tacar,
lu bezonas dormar
sub la lumo di la stelaro.*

Senvalora poemo da Fernando Tejón, ISH-anoo.

Gramatiko

Adverbi (2ma parto).

55a. — La adverbi di maniero esas :

Anke = simile, egale, same : Ni konfesas erorir; ma anke vu eroris.

Apene = preske ne : Li apene regardis ni.

Kom = D. *als* (identifizierend); F. en qualité de, en tant que : Kom Kristano me devas pardonar a mea enemiki, quale la Kristo pardonis al sui. Ma kom homo e mem kom Kristano, me ne obligesas agar a l'enemiki tale kam me agas al amiki. — On acceptis ilu quale se lu venabus kom rejo, e tamen il venis inkognite, ne kom statestro, ma kom privato (21).

Mem — D. *sogar, selbst*; E. *even*; F. *même* (encore, de plus, aussi); I. *anche, persino*; S. *aún, hasta, tambien*. Ex. : Mem spensante la duopla, vu ne sucesus. — Esas mem neposibla dicar proxime la dato ye qua il arivos.

La signifiko di *mem* justifikas, ke on uzas lu (quale *etiam* Latina, *encore* Franca) avan komparativo (di supereso o di infreso) por plufortigar olu : El esas mem plu bela kam sua fratino. — Me recevis mem min multe kam omni (22).

Ya. — Ta partikulo adverba nultempe uzesas sole, ma kun irga dico quan ol konfirmas emfaze : Me ya facis to (ne altru). — Pro quo vu eniris? vu savis ya, ke me esas okupata. — Pro quo vu ne respondis? vu savas ya Ido. — Por stekar ica klovo, ta martelo povas ya suficar; vu ne bezonas plu grossa.

Ultre ta primitiv adverbi di maniero, Ido havas mult altri derivita o kompozita, inter qui : Ule, nule, irge, altre, cetere, ipse (23), single, plure, omne.

Quale (de *quala*) = en quala maniero? o : en la maniero di... (24).

Tale (de *tala*) = en tala maniero.

Irge quale = en irge quale maniero.

Aparte (de *aparta*) = quaze separate, izolite.

Partikulare (de *partikulara*) = la kontreajo di universale, komune, generale (25).

Private (de *privata*) = ne publike.

Precipue (de *precipua*) = en precipua maniero (26).

Kune (de *kun*) = unionite : Li omna kune.

Kontree (de *kontre*) = en maniero kontrea.

Itere (de *iterar*) = per itero, iterante.

Volunte (de *voluntar*) = kun volunto, D. *gern*; E. *willingly*; F. *volontiers*; I. *volentieri*; S. *de bune gana*; Por. *de boa vontade*.

Konsente (de *konsentar*) = per konsento.

Prefere (de *preferar*) = per prefero (27).

Memore (de *memorar*) = per memoro.

Konseque (de *konsequar*) = per konsequo.

Segunvole = segun (la) volo.

Kontrevole = kontre (la) volo.

Afrankite = (de *afrankar, afrankita*) : la sendo kustos de vu tri franki (kun la afranko) afrankite.

Retroe (de la prefixo *retro*) = per iro inversa del avanco, desavance) : Marchar retroe

esas kontrenatura e nefacila (28).

Kompreneble omna qualifikanta adjiktivi povas e darfas genitar adverbo : saja, saje; forte, forte; avara, avare; agreabla, agreeable; posibla, possible (29); egoista, egoiste; kordiala, kordiale; puerala, puerale; instruktiva, instructive; doloroza, doloroze, e. c., e. c.

55b. – L'adverbi di afirmo, nego o dubo esas :

Yes = la sama Angla vorto; D. *ja*; F. *oui*; I. *si*.

No = D. *nein*; E. *no*; F. *non*; I. *no*. Ol uzesas ol konstitucas per su responde izolita e kompleta. Ex. : Kad vu ekiros posdimeze? No; me restos heme.

Ne, qua sempre devas preirar sen ul intervalo la vorto negata : **Vu ne facis ta laboro** (quan vu devis facar). — Ne vu facis ta laboro (ma altru). — Vu facis ne ta laboro, ma altra tote neutila. — Il esas ne richa, ma tamen ne povra. — To esas ne tote vera (30).

Forsan = E. *perhaps*; D. *vielleicht*; F. *peut-être*; I. *forse*; S. *puede ser, quiza*.

L'ideo quan ol expresas tre differas del ideo di possibleso, e mem la sama frazo povas kontenar la du idei. Ex. : **Forsan to esas posibla** (31).

Noti:

(21) Kom implikas, ke on esas reale to quon dicas la vorto sequanta l'adverbo: *Kom Kristano*, on esas Kristano : *kom homo*, on esas homo; *kom rejo*, on esas rejo; *kom statestro*, on esas statestro; *kom privato*, on esas privato. — Quale implikas nur simileso : *quale Kristano* = simile a Kristano; *quale homo* = simile a homo; *quale rejo* = simile a rejo; *quale statestro* = simile a statestro; *quale privato* = simile a privato. Konsequo : uvez « quale », se vu povas remblasigar per « simile a... »; uvez « kom » in la cetera kazi.

(22) Quale on vidas lo, per sua signifiko, « mem » tre differas de *ipsa* e de *sama*, a qui precipue la Franci devas ne konfundar olu.

(23) « Kelka samideani astonesas, ke on uzas lore *ipsa*, lore *ipse*, e questionas, kad ica du vorti havas diversa senci. No, li ne povas havar diversa senci pro ke li esas sama vorti sub du gramatikala formi; li havas nur diversa *gramatikal* rolo. Segun la sama regulo, qua enuncas, ke participo-adverbo referas la subjekto di la propoziciono, *ipse* referas sempre la subjekto, e pro to ol esas kelkafoye plu klara kam *ipsa*. Ex. : **La mastro inspektis ipse la domo** esas plu klara kam : « *ipsa* »; nam on povus komprenar : **la domo ipsa**. (*ipse* povas bone tradukar : F. en personne). Cetere esas sempre plu sekura pozar *ipsa* (o mem *ipse* apud la vorto, quan ol referas : **la mastro ipsa**). — Lasta remarko : D. *von selbst*, F. *de soi même* (*de lui même*, e. c.) ne tradukesas per *ipse*, ma per *spontane* (*Progreso*, V, 96).

En la sama loko trovesas la remarkigo sequanta : « La sama konsilo valoras pri *omna*, quan on esas tentata (segun l'exemplo di F.) pozar *dop* la verbo, quankam ol referas la subjekto. Ex. : **li omna admiris splendida flori**, e ne : **li admiris omna splendida flori** (ube *omna* referas necese *flori*). **Li admiris omni...** ne esus dusenca, ma esus min klara kam **li omna admiris...** On ne alegez hike, ke l'akuzativo supresas la dusenceso : nam ol ne povus helpar kun la verbo *esar* : **li omna esis brava soldati** havas evidente altra senco kam : **li esis omna brava soldati**, e tamen on ne povus pozar **bona soldati** en l'akuzativo. Nova pruvo, ke la vortordino esas plu komoda e plu sekura moyeno kam l'akuzativo. » — Pri *omna* bone memorez ke ol sempre uzesas sen artiklo : *omna homi* quale : *kelka homi, multa homi*.

(24) Ye *kom* ni expozis la granda dифero existanta inter lu e *quale*. (Videz *kom* en la adverbi di maniero, e noto 21.)

(25) **Partikulara** e **aparta** (per konsequo, lia adverbi) tre differas. *Partikulara* esas la kontreajo di generala od universala. *Aparta* signifikas quaze *separita, izolita, sola*. Ex. : *aparta parolo* (en teatro od en la vivo); aparta konverso (di du o tri personi en plu granda asembleo); prenar ulu *aparte* (por parolar a lu specale, exter e for la ceteri). Il dormas en aparta chambro (ne en la komuna dormeyo). Li manjis an aparta table (ne an la komuna tablo « table-d'hôte »).

(*Progreso*, VI, 154.)

(26) **Precipua** = D. *hauptsächlich, Haupt...*; E. *principal*; I. *principale* (precipuo); S. *principal*. En Ido, *princip-al* havas, quale postulas logiko e praktiko, la senco : « relatanta principio ». Ka vere ne existas esencal difero inter : questiono *precipua* e questiono *principala*? Kad *un* e sama vorto povus suficar (sen omnasorta desavantaji) por *du* idei tam diferanta kam ici?

(27) L'adverbo prefere maxim ofte *tradukas* : E. *rather*, D. *lieber* (haben, wollen), F. *plutôt*, I. *piuttosto*, qui povas tradukesar anke per *plu vere, plu juste, plu bone, plu precise* e. c. Ex. : Repozez dum kelka dii, prefere kam durar ta laboro qua ja tante surmenis vu. — Il pruvis, o *plu vere (plu justadice)* probis pruvar la yusteso di sua revendiki.

(28) **Retroe** (komp. *troe*) trovesas en « Dictionnaire Francais-Ido, p. 463 : *reculons* (à), *retroe*, e 2 linei plu supre on devas lektar anke *retroe* por « en reculant », vice *retro* qua esas imprimeroro.

(29) Por agnoskar la certa possibeso, ma tote ne por expresar l'ideo di dubo kontenata en *forsan*, e tante distinta de l'altra, ke nia lingui ipsa dicas equivale : *to forsan esas posiba, ma me tre dubas kad il sucesos*. (Videz *forsan* en la adverbi di afirmo, nego o dubo.)

(30) Remarkez la granda dифero inter « *tote ne vera* » e « *ne tote vera* ». Altra exemplo : ta libro esas *tote ne interesanta* (nule interesanta); ol esas *mem* ne *tote korekta* (ol ne esas *tote korekta*). En Progreso : « Ne » freque renkontresas en l'expresuro « *ne nur... ma (anke)* ». La du parti di ta expresuro devas pozesar singla nemediate *avan* la parti di frazo quan li relatas, e qui esas quaza alternativi. Ex. : « *Ne nur me hungras, ma anke mea kamaradi durstas*. (Remarkez ke, kande la verbo esas komuna a la du parti, ol pozetas ye la fino. Do la komenco (en l'unesma exemplo) : *Ne nur me hungras...* igas previdar en la duesma parto altra verbo kam *hungar*.) — *Me ne nur hungras, ma anke durstas*. — *Me deziras ne nur manjar, ma anke drinkar*. — *Me deziras drinkar ne nur aquo, ma anke vino*. » (VII, 484.)

(31) *Eble ebla, ebla eble*, e *mem* : *eble eble* esas nur nedivinebla stranjaji, per qui Esperanto tradukas nia : *forsan posiba, posiba forsan*, e *forsan posible*. La elemento *ebli* anke en ta linguo esas sufixo, quale en Ido : *kredebla, videbla* e. c.

Texto extraktita vortope ek la libro: "Kompleta Gramatiko detaloza di la linguo internaciona Ido" da L. de Beaufront.

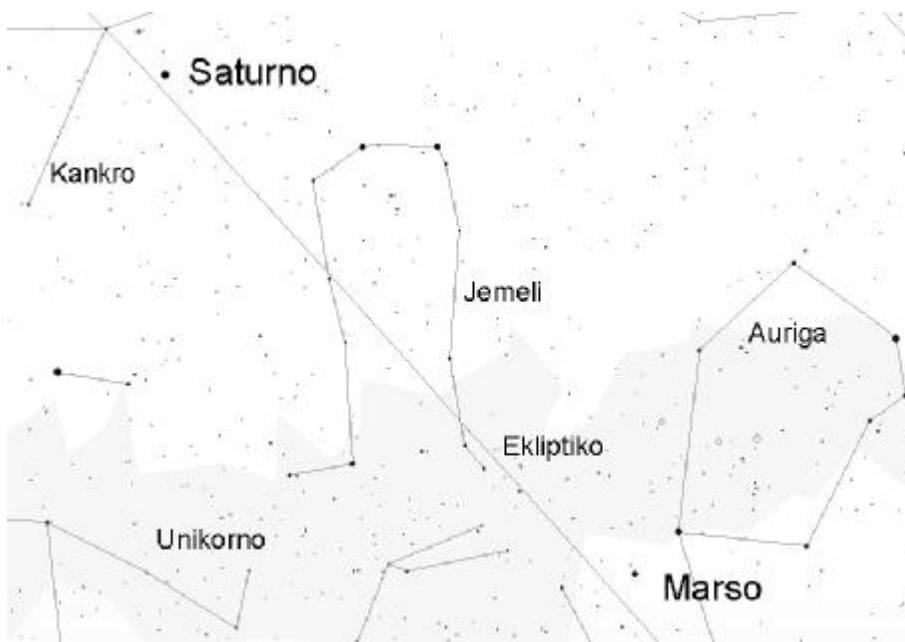
Observeyo astronomiala

1- La planeti videbla okule

Merkurio esas observebla dum la unesma duimo di la monato marto ye westala direciono tre proxim la horizonto. Diope olua brilo diminuteskas, do dum la duesma duimo di marto ta mikra planeto esos desfacile observebla okule. En la duesma semano di la monato aprilo, ye la nonesma, la disto angulala de Suno a Merkurio esos $27,8^\circ$, la maxim granda dum la yaro 2006. To devus faciligar la observado di Merkurio, ma desfortunoze dum la vintrala monati la angulo inter la ekliptiko e la horizonto esas mikra e pluse Merkurio ne esas super la ekliptiko ma sub olu, yen pro quo Merkurio esos tre proxim la horizonto e tale olua observado esas desfacila.

Venero esas facile observebla ante la jornesko ye esto-sudestala direciono. Olua granda brilo (magnitudo -4,5) faciligas trovar olu en la cielo mem da amatora observeri cielala. Dum la unesma semano di marto Venero esas videbla en la konstelaciono Kaprikorno, ma dum la cetera semani di marto e dum la monato aprilo ta bela planeto esas trovebla unesme che la konstelaciono Varsero e dum la lasta semano di aprilo che Fishi. De la unesma di marto til la fino di aprilo, la brilo di Venero kelke diminuteskas, ma okule to ne esas perceptebla.

Mars anke esas facile observebla dum la unesma duimo di la nokto che la konstelaciono Tauro, ma che la konstelaciono Jemeli dum la duesma duimo di la monato aprilo. La brilo di la reda planeto Marso ne esas tam granda kam olta di Venero, ma irgakaze esas suficanta por facila observado. En la unesma semano di marto la brilo di Marso atingas la 0,7ma magnitudo, ma diope la brilo esas min granda, do en la lasta semano di aprilo ta brilo atingas la 1,3ma magnitudo, preske la sama magnitudo kam olta di la lumoza stelo Pollux, di la konstelaciono Jemeli.

Jovo esas la rejo di la planetaro. Dum la monato marto ta enorma planeto esas observebla dum la nokto che la konstelaciono Balanco kun brilo di qua magnitudo esas -2,3. Dum la monato aprilo la movo di Jovo sur la ekliptiko esas retroiranta. Olua brilo atingas la maxima grandeso yarala, kun magnitudo -2,5.

Saturno, la ringizita planeto, esas tre facile observebla dum la tota nokto che la konstelaciono Kankro dum la monati marto ed aprilo. Por observero Terano, Saturno aspektas esar senmova dum ta du monati. La magnitudo di lua brilo esas 0,0.

2 - Eklipsi

Ye la 15ma di marto 00k50CEK (14ma di marto 23k50KU) esos videbla miombrala Luno-eklipso, desfacile percepthebla da amatora ciel-observeri.

Ye la 29ma di marto esas videbla partala Suno-eklipso de Europa (totala de ula regioni di landi nord-Afrikana, exemple Libia, ed anke videbla de Turkia). La observeri habitanta Madrid povos observar la komenco di la eklipso ye 10k18CEK e la fino ye 12k09CEK. Luno kovros admaxime 25 ek cent di la surfaco Sunala ye 11k12CEK.

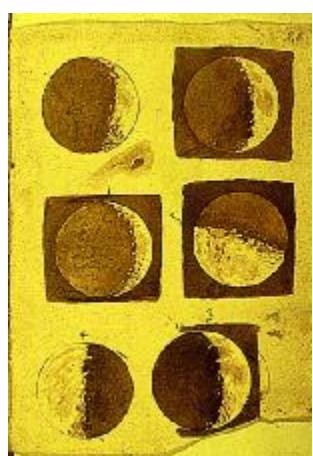
3 - Nova sezono

Ye la 20ma di marto, ye 18k26KU (19k26CEK), Suno atingos la Equinoxo di Marto che la konstelaciono Fishi, do komencas nova sezono, florifanta printempo en la norda misfero di Tero ma autuno en la suda misfero di nia planeto.

4 - Steli-pluvo

La Liridi observesos inter la 16ma e la 25ma di aprilo. La maxim apta dio por observar ta bela "pluvo stelala" esas la 22ma. La ekiro-punto trovesas inter la konstelacioni Liro e Herkulo, lo komprengas la nomo "Liridi".

5 - Luno-fazi

Monato marto:

Kreskanta ye la 5ma che Jemeli
Plena ye la 13ma che Virgino
Diminutanta ye la 21ma che Kaprikorno
Nova ye la 27ma che Arieto

Monato aprilo:

Kreskanta ye la 5ma che Jemeli
Plena ye la 13ma che Virgino
Diminutanta ye la 21ma che Kaprikorno
Nova ye la 27ma che Arieto

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Glit-kalkulilo Nestler Multimath Duplex 0130

La glit-kalkulilo Nestler Multimath Duplex 0130 esas posho-versiono di la longa modelo 0292, anke da Nestler, ma kun grandeso suficanta por bone lektar olua skali ma samatempe mikra por facila transportado en posho... granda, ne omna poshi povas kontenar glitkalkulilo di qua longeso esas 19cm! Ma olua longeso ne esas defekto, tote kontree ta belega glit-kalkulilo esas ecelanta e maxim facile uzebla por preciza kalkuli matematikala.

Esas preske neposibla insertar plusa skali en lua du facii (28 skali entote). En la fotografuro onu povas observar ok (yes, ok !) LL-skali sur la anversa facio e la du specala R-skali en la reversa facio. Ta skali esas tre utila ma desfacile trovebla en altra posh-glitkalkulili. Omna skali havas olua nomo (litero) adsinistre e simboli matematikala explikiva adextre.

Onu povas dicar ke la Germana fabrikisto Nestler kreis ecelanta instrumento matematikala, tre prizata da olua uzanti. Ta quan me proprietas esas nova, nulatempe uzesis. Olu dormis oblioviita en depozeyo dum triadek yari, ma en mea glitkalkulili-kolekturo ta altaqualesa kalkulilo ne plus dormos ma kalkulos...

Anversa facio

Reversa facio

Fabrikisto	Nestler	Lando	Germania
Modelo	Multimath Duplex 0130	Fabrikeso-dato	Aprilo 1974
Longeso	19 cm	Larjeso	4.6 cm
Dikeso	0.5 cm	Pezo	54 g
Front-skali	LL00, LL01, LL02, LL03, DF [CF, CIF, CI, C,] D, LL3, LL2, LL1, LL0	Dop-skali	P, S, T1, T2, A, [B, K, CI, C,] D, R1, R2, L, ST
Nombro de skali	28	Skali-longeso	12,5 cm + 0,7 cm (extensita)
Korpo-marki	π , e	Glitilo-marki	1 fronte, 3 dope
Korpo-materio	Plastiko	Glitilo-materio	Plastiko.

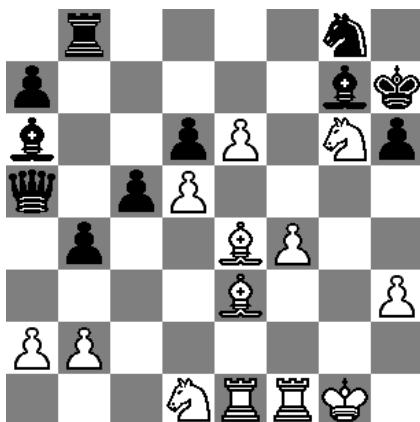
Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

Ludeyo

1 - Shako-ludo: Alexander Aliojin (Alekhine)

Rusiana-Franciana shako-ludisto. Naskis ye la 31ma di oktobro 1892, mortis ye la 24ma di marto 1946. Mondala Shako-championo de 1927 til 1935 e de 1937 til 1946.

Noto: R - rejo, D - damo, E - episkopo, K - kavallo, T - turmo, P - piono.

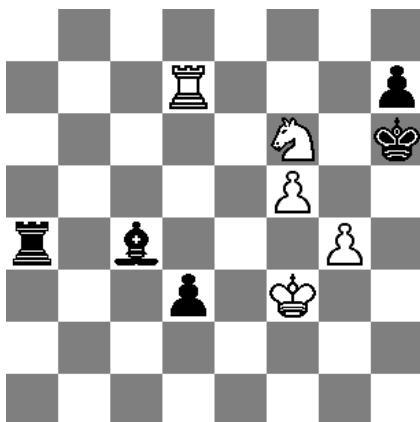
1- Alekhine - Fletcher, London 1928.

La blanki ludas e vinkas.

Observez la nigra Rejo enkarcerigita en la angulo e kaptez lu en du movi.

Solvuro:

- 1.Ke5+!, Rh8 (oblige)
- 2.Kf7++

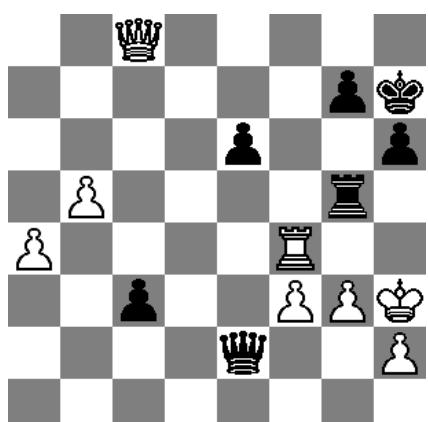
2 - Alekhine - Steiner, Dresde 1928.

La blanki ludas e vinkas.

Turmo e Kavallo laboras kune.

Solvuro:

- 1.Txh7+, Rg5
- 2.Ke4 ++

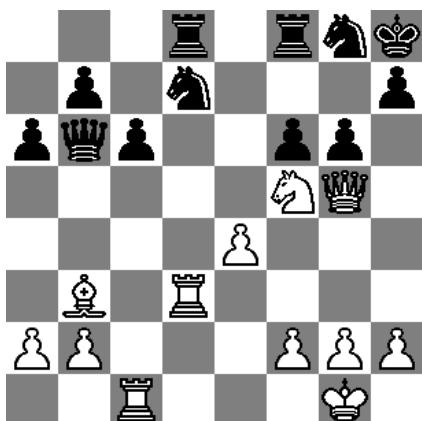
3 - Bogoljubov - Alekhine, Germania - Nederlando 1929.

La nigri ludas e vinkas.

La blanka Rejo kaptas... e nemediate kaptetas.

Solvuro:

- Povoza Damo nigra atakas...
- 1... Df1+
 - 2.Rh4, Th5+!
 - 3.Rxh5 (se 3.Rg4, Dh3++) 3..., Dh3+
 - 4.Th4, Df5++ (o 4.... g6++)

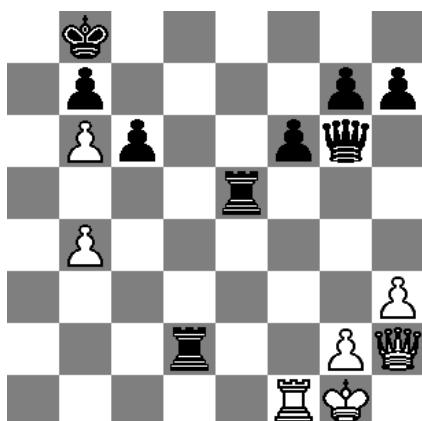
4 - Alekhine - Lasker, Zurich 1934.

La blanki ludas e vinkas.
Frontala atako nehaltigebla.

Solvuro:

La Damo destruktas la protektanta pioni-muro nigra.

- 1.Dxg6!!!, hxg6
- 2.Th3+, Kh6
- 3.Txh6++

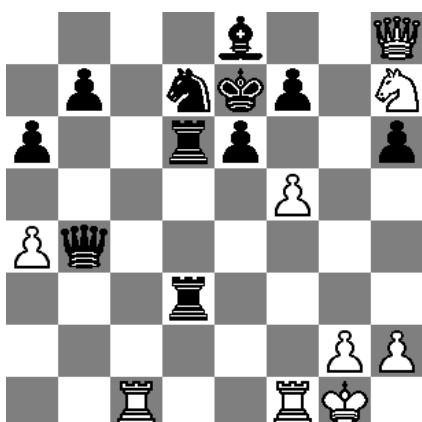

5 - Alekhine - Reshevsky, Kemerri 1937.

La blanki ludas e vinkas.
Mortigiva frapo da la Damo.

Solvuro:

Pos 1.Dxe5+!! la desvinko di le nigra esas neevitebla:
Se 1..., fxe5; 2.Tf8+ e fino en du movi.
Se 1..., Rc8; 2.Dc7++.
Se 1..., Ra8; 2.Ta1+ e fino en la sequanta movo.

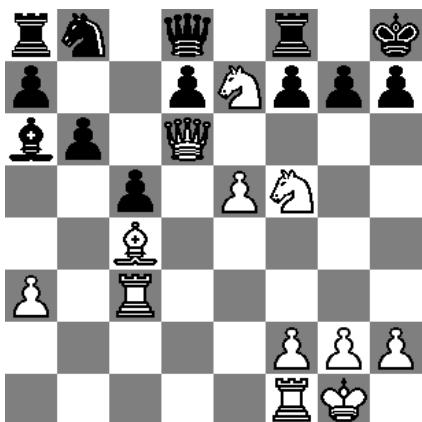

6 - Alekhine - Maroczy, Bled 1931.

La blanki ludas e vinkas.
Simpla piono komencas finala atako.

Solvuro:

1.f6+!
Se 1..., Kxf6; 2.Dxf6+, Rd7; 3.Kf8++
Se 1..., Rd8+; 2.Dxe8+!, Rxe8; 3.Tc8++

7 - Alekhine - Supico, Tenerife 1945.

La blanki ludas e vinkas.
Brava Damo sakrifikas su ma vinkigas la blanka armeo.

Solvuro:

La fino di le nigra venas pos 1.Dg6!! :
Se 1..., hxg6; Iore 2.Th3++
Se 1..., fxg6; 2.Cg6+, hxg6; 3.Th3++
Se 1..., Tg8; 2.Dxh7+!, Rxh7; 3.Th3++

2 - Sudoku

Yen plusa sudoku-i ne desfacile solvebla. En singla rango vertikala e horizontala esas omna nombri de 1 til 9, do nula numero repeteblas en singla lineo. Pluse esas non quadrati cirkondato da larja linei nigra, en singla quadrato anke esas omna nombri de 1 til 9.

Unesme solvez ta du facila sudoku-i:

	2		4		5			
6		7			9	3		
8	9	2					6	
2						7		
	6		1					
4			5	9	2	6		1
			5	8				4
	5							
6			2		5		3	

			3	4		6		
3			6				2	
		9					5	3
			4	6		8	5	
					8			3
5			1		2			
9		4						
7		1			4	9	6	
8		2			3	7		1

Duesme yen ta sudoku-i plu desfacila kam le antea:

			3		5			
4			5			9		
	8					7		
1		3	7					
6	5				1			
7				3				
		8				2		
9				4			1	

		5						9
			2			1		6
1	2				4			
				1	9			
						5		1
			5		2			
							1	
	9	7		8			2	5

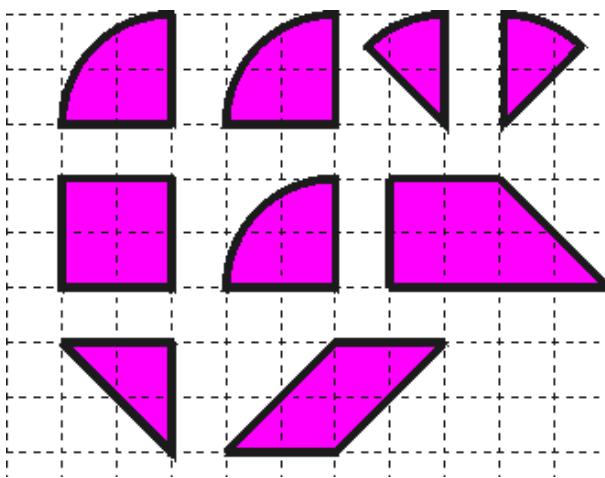
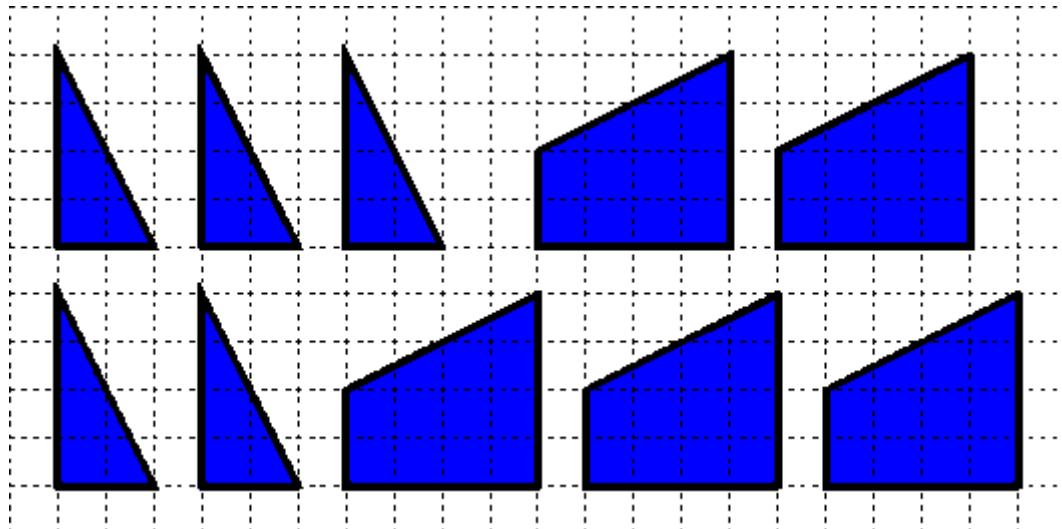
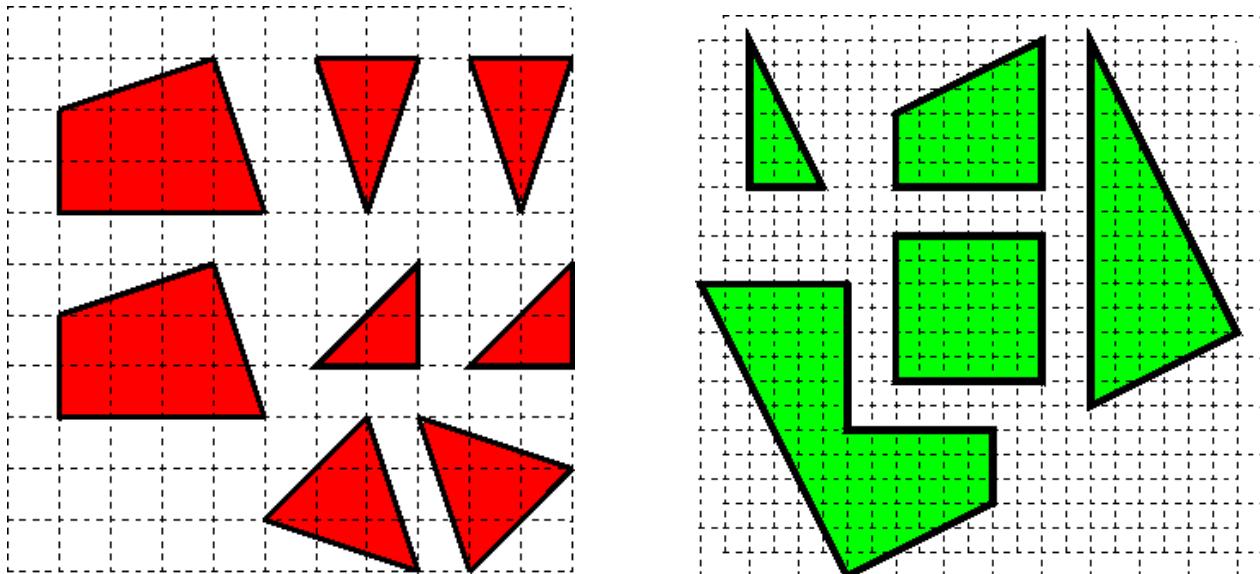
Vizitez www.sudoku.com por pluse savar pri sudoku-i.

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-ano.

2 - Puzli

Ta distraktajo esas simpla, vi devas cirkumtranchar per cizo la peci, e pose sur plana surfaco, exemple tablo, konstruktez kun oli figuro geometrialia.

1 - Tri quadrati.

2 - Kordio.

Ta puzli esis utila dum la unesma mondala milito por distraktar la militisti dum la tempo ke li pasis en tranchei ante atako. Hodie olia utileso esas tote diferanta fortunoze...

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-an.

Beckham ne prizas matematiko

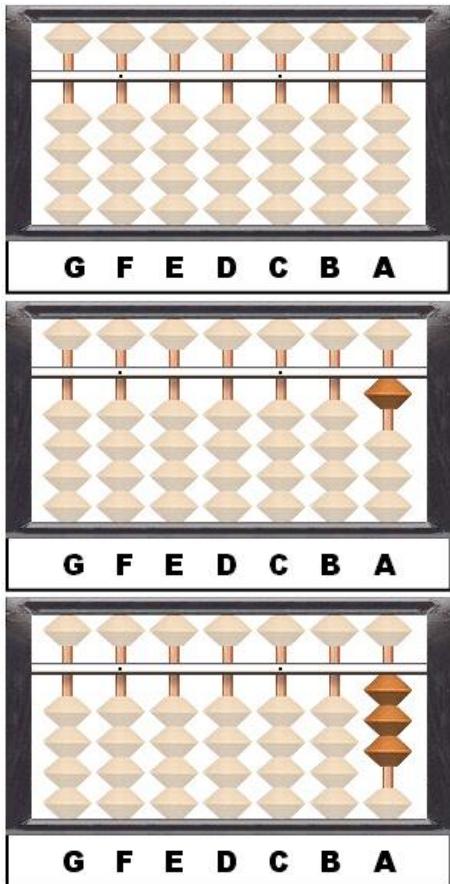
David Beckham esas nekapabla helpar lua sep yari evanta filiulo ye la skolala exerci matematikala. La futbalisto di Real Madrid agnoskas lo en interviuovo.

La futbalisto di Real Madrid, David Beckham, konfesis en interviuovo en la sundiala edituro "*The Mail on Sunday*" ke lu ne esas kapabla helpar lua sepyara filiulo, Brooklyn, ye la skolala exerci matematikala. Lor recenta helpo-demando da lua filiuleto relate exerce matematikala, la famoza e richa futbalisto ne povis helpar lu e devis demandar helpo a lua spozino Victoria, anke mondale famoza ma tote ne pro lua savo matematikala.

Malgre ke la filiulo di la famoza paro asistas privata e chera skolo, kompreneble lu bezonas la helpo e la edukado da lua genitori. Desfortunoze lua patro ne povos helpar lu relate matematiko pro ke segun vorti da sioro Beckham: "*hodie omno esas tante diferanta kompare to quon onu docis a me en la skolo...*"

Volunte e gratuitte me kelke helpas ta richega, famoza ed inteligenta futbalisto:

1- Unesme depozez vua mikra sorobano (sep vergeti suficas por vu e vua filii) sur tablo. Per vua sinistra manuo prenez olu dum ke la fingri indexo e polexo di la dextra manuo forigas la globeti de la centrala stango. Nun la sorobano montras la cifro 0 en singla vergeto, do la nombro videbla esas cero (00 000 000).

2- Nun ni audacos adicionar la nombri 1 e 2, tale ni obtenos olia sumo. La fingro polexo di la dextra manuo pulsas un globeto di la vergeto "A" a la centrala stango, tale en la sorobano esas videbla la nombro 1. Singla cetera vergeti montras la cifro 0, ma to ne esas importante por nia adiciono nam ni nur uzos la vergeto "A".

3- Nemediate onu adicionas 2 per pulsar du plusa globeti di la vergeto "A" a la centrala stango, itere per la polexo di la dextra manuo. E mirakloze la sorobano montras la solvuro: un plus du esas... tri ! (ne ok), ($1 + 2 = 3$). Kompreneble la matematiko, ye la skolala nivelo di sep yari evanta puero, esas multe plu desfacila kam la futbaloo !

Artiklo da Fernando Tejón, ISH-anu (sorobanero e matematikero ma ne futbalero).

Shinnosuke...!

Tradukuro da Fernando Tejón, ISH-an.

Kartuno : Mortadelo e Filemono

La kreskigiva veneno por insekti. Pagino 7ma.

Tradukuro da Fernando Tejón, ISH-an.

Horoskopo

I - Arieto : (20ma di marto-20ma di aprilo) - guvernata da la planeto Marso. Vua nova vicino esas adheranto di nova religio qua permisas mariajar kun dek mulieri... o kun dek viri...

II - Tauro : (20ma di aprilo-20ma di mayo) - guvernata da la planeto Venero. La benzino singladie pluchereskas; obliviez vua automobilo e komprez asno, olu nur bezonas pasturar en publika parko.

III - Jemeli : (20ma di mayo-20ma di junio) - guvernata da la planeto Merkurio. Vua vicino, Nobel premiizita, lerneskas la Chiniana linguo e jus adheris la islam. Kad imitar lu ?

IV - Kankro : (20ma di junio-20ma di julio) - guvernata da la Luno. Obliviez la televiziono e lektez plusa libri, la televiziono stultigas la neuroni.

V - Leono : (20ma di julio-20ma di agosto) - guvernata da la Suno. En Europana lotrio vu jus ganis vakancala sejorno en Alaska. Atencez la blanka ursi hungroza !

VI - Virgino : (20ma di agosto-20ma di septembro) - guvernata da la planeto Merkurio. En exkurzo a Vatikano, Papo Benediktus XVIma benedikas vua grupo en la bela latina linguo. gratitudenz ilua vorti ma en plu moderna e reguliza linguo, to esas, en Ido.

VII - Balanco : (20ma di septembro-20ma di oktobro) - guvernata da la planeto Venero. Vu habitas la belega urbo Hispana Santander. Juez olua beleso e ne plus atencez la folaji sensenca lektebla en la horoskopi...

VIII - Skorpione : (20ma di oktobro-20ma di novembro) - guvernata da la planeto Plutono. Por vu la suocido esas extreme facila danke vua mortigiva veneno, ma volentez ne agar tale !

IX - Arkero : (20ma di novembro-20ma di decembro) - guvernata da la planeto Jovo. Obliviez vua ideo pri fabrikar cindreyi en Hispania, nova lego interdiktas fumar tabako en publika loki.

X - Kaprikorno : (20ma di decembro-20ma di januario) - guvernata da la planeto Saturno. Lernez matematiko, adminime ye basa nivelo, forsan future vu esos famoza futbalisto e ne povos helpar vua filii ye la exerci skolala...

XI - Varsero : (20ma di januario-20ma di februaro) - guvernata da la planeto Urano. Quante bela esas vua nova domo ! Desfortunoze la muri esas ek kartono e la pordi ek plastiko... ma la preco ne esis mikra ma enorma.

XII - Fishi : (20ma di februaro-20ma di marto) - guvernata da la planeto Neptuno. Pro quo vu esas peskisto ? Ma se vu esas "fishi" !!! Ta hobio ne esas la maxim apta por vu, selektez altra hobio, exemple la natado !

Horoskopo da profesoro Futurakis (F.T.).

Averto lektenda pri la autoro-yuri

La revuo Adavane! licencesas sub "Creative Commons License" :

Riconoco - Nekomercala 2.0

Vu darfas libere:

- Kopiar, dissendar e publikigar la verko.
- Krear verki derivata de la verko.

Vu oblige acceptas la sequanta kondicioni:

Rikonoco. Vu mustas rikonocar e mencionar la originala autoro.

Nekomercala. Vu ne darfas uzar ta verko komercale.

- Se vu riuzos o dissendos la verko, vu oblige montros la kondicioni di la licenco di la verko.
- Ula ek la kondicioni di la licenco povas ne esar aplikenda se la proprietanto de la autoro-yuri permisas lo.

Averto: Ta rezumo ne esas licenco. Olu esas simple texto facile komprenebla. La kompleta licenco esas lektebla en la interretala pagino:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Adio !

La editero gratitudas la mesaji ed artikli da la afabla lekteri e kunlaboranti. Singla artiklo publikigita en Adavane! esas proprietajo di olua autoro, qua tote responsas pri sua artikli. Por komento o klarigo pri irga artiklo, volunteez sendar direte mesajo o letro a lua autoro, od a la adreso di la Ido-Societo Hispana qua sendos la mesajo a la artiklo-autoro. Raporto pri erori en Adavane! esos bonvena por plubonigar la revuo.

Til la dek e kinesma numero, lektebla
de la unesma di la monato mayo 2006.

La redakteri

